

William Mackey: hizkuntzak izaki bizidunak dira eta euskara bizi-bizirik dago

Kanadako Quebec lurraldean ongi asko dakite zer diren autogobernua eta burujabetasuna. Hizkuntzen alorrean ere, William Francis Mackey bezalako ikerlariek inork baino hobeto ulertu dute nola bidera daitezkeen ahalmen politiko horiek. Hizkuntzalari kanadarrak Donostiako udako ikastaroetan izan dugula eta, ADMINISTRATIOA EUSKARAZ gure aldizkarirako Quebec-eko eta Euskal Herriko hizkuntz politiken arteko alderaketa egiteko eskatu diogu. Euskara, bere ustez, osasuntsu dago, eta horrela iraunarazteko, elebitasunaren aldeko apostua egitera bultzatu gaitu Mackey-k.

10 or.

EUROMOSAIC: Europako hizkuntzen mosaikoa aztertze ko taldea

Europa, betidanik, hizkuntza eta kultura ugarien topagune izan da. Azken urteotan, ordea, hizkuntza horietako batzuk ia galtzeraino eraman dituen joera bateratzaile bat nagusitu da gure artean. Horren ondorioz, garai batean oso emankorrak ziren zenbait kultura gainbehera etorri dira, eta baita etengabe etorri ere.

Egoera larri honetaz oharturik, Europako Elkartek bere lurraldean zehar sakabana-turik dauden hizkuntzak ikertzea erabaki eta, horretarako, *Euromosaic* lan-taldea sortu du. Talde honek, eragozpenak eragozpen, Europako hizkuntza guztien hiztun-kopurua, hizkuntza horiekiko jarrerak eta etorkizunerako aurrikuspenak aztertuko ditu, besteak beste.

Europako hizkuntzen mosaikoa begien aurrean daukagu: egin dezagun lana aurreko belaunaldietatik datozkigun altxor eta ondare hauek bizirik iraun dezaten.

20 or.

Euskaltzaindia eta euskara: bikote zoriontsu baten platinozko ezteiak

Bikote batek 75 urte elkarrekin igarotzea ez da egunero ikusten den gauza, baina, gertatuz gero, ospatzekoa izaten da. Euskaltzaindia eta euskara 1918an ezkondu ziren Oñatiko Unibertsitatean, eta beraien arteko amodioaren fruitu, euskara batua behin betiko finkatzeko urrats garrantzitsu bat eman zen 1968an Arantzazun. Zorionez, ezkontza luzea suertatu da hori, dibortziorik gabea, bikote gehienetan bezala tirabira eta istiluak behin baino gehiagotan azaleratu izan diren arren.

Datorren urtean, platinozko ezteiak eta, horiekin batera, euskara batuaren heldutasuna ospatuko ditugu. Ospakizunotara, Euskal Herriko hizkuntza nazionala bultzatu eta sendotzearen alde hainbat eta hainbat urtez lan egin dutenak berrataruko dira. On dagiela: merezi dute eta.

13 or.

IVAP
HERRI ARDURALARITZAREN
EUSKAL ERAKUNDEA

12

4. hizkuntza eskakizuna:
prestaketa-
ikastaroel buruzko
argibideak.

16

Patxi Goenaga:
noiz -ela eta noiz
-enik ezezkako
konpletiboetan.

23

Eztabaia: euskal
gizartearen
bilakaera 2000.
urteko Europari
begira.

berri-berria!

HAEEK berrikitan antolatu dituen hitzaldiek sortarazi duten interesa ikusirik, erakunde honek hitzaldiak jasotzen dituen liburua argitaratu eta salgai jarri du.
Hitzaldien argitalpenak, denak batera ezezik, banaka ere eros daitezke. Eskatu nahi baduzu, bete ezazu ondoko eskabide hau.

ESKABIDE-ORRIA

(Eskabidea postaz edo telekopiaz bidali: 943 78 31 77)

☐ Hitzaldi guztiak biltzen dituen liburua: 1.000 PTA.

Hitzaldika: hitzaldi bakoitzaren liburuaren salneurria, 450 PTA.

☐ ① ☐ ② ☐ ③ ☐ ④ ☐ ⑤ ☐ ⑥ ☐ ⑦ ☐ ⑧

Izen-abizenak:

Helbidea: Zenbakia:

P.K.: Herria:

Ordaintzeko modua: Postetxean. Zenbatekoa: PTA.

(Eskatzen denaren zenbatekoa adierazi)

IVAP Argitalpen Zerbitzua
Unibertsitatea
20560 OÑATI (Gipuzkoa)

PAPER BIRZIKATUA

Zuzendaritza:
Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundea (IVAP)

Koordinatzailea:
Joseba Lozano

Zuzendaritza-batzordea:
M. Jose Arrieta, Xabier Aizpuru, Peru Bazako, Kepa Bordagarai, Josu Erkoreka, César G. de Heredia, Juan Isasi, Antton Kaiffer, Joseba Lozano, Santiago Martinez, Eneko Oregi

Diseinu Grafikoa: Gabinorte

Zenbaki honetako lankideak:
Imanol Agote, Dionisio Amundarain, Araceli Diaz de Lezana, Jexux Elizagirre, Josu Erkoreka, Miquel Strubell, Patxi Goenaga, Maite Iribar, Itzulpen Zerbitzu Ofiziala (IZO), Anjel Lertxundi, Miel Loinaz, Joseba Lozano, Luma, Luzea, Jon Ander Madina, Josean Urdangarin.

ADMINISTRAZIOA EUSKARAZ
aldizkarian argitaratutako artikulua berridatz daitezke, bai osorik, bai zatika, baina artikulua nondik atera diren aipatu behar da beti.

ADMINISTRAZIOA EUSKARAZ
aldizkariak ez ditu derrigorrez bere egiten artikulua eta kolaborazioetan agertzen diren iritziak.

ADMINISTRAZIOA EUSKARAZ

Legezko Gordailua: BI-1141-93. **Egilea:** Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundea
Adriano VI, 20. 01008 VITORIA-GASTEIZ. Tlf. 24 53 00. Faxa: 24 97 55.

PERTSONAIA

Juanma Bajo Ulloa

Alas de mariposa izeneko bere lehen filmeak Donostiako Zinemaldiko saririk preziatuena, "Urrezko Kontxa", lortu zuen. Aurtun, zuzendaririk hoberen izendatu dute Veneziako Mostra-n, *La madre muerta* bere azken filmeagatik. Juanma Bajok, Julio Medem, Alex de la Iglesia eta Enrique Urbizurekin batera, "Euskal Zinea" delako izena errealtate bihurtu du azken urteotan. Baina zer da 26 urteko gasteiztar honek bere baitan gordetzen duena? Irakurri segidakoa eta saia zaitez asmatzen.

Jaiotze-eguna eta tokia?

Gasteiz, 1967ko urtarrilaren 1a.

Hautzaroko gogoeta bereziren bat?

Carrero Blanco hil zuten eguna.

Nola zuen izena zure lehendabiziko andre-gaiak?

Marisa.

Kamara baten atzean izandako lehen esperientzia?

Nire anaia Eduardorekin batera egindako laburmetraia bat, baina ez naiz izenaz gogoratzin.

Zein da irabazi nahiko zenukeen saria?

Saririk hoberena niretzat, nire filmeak ikusteko zine-aretoak jendez gainezka ikustea litzateke.

Zeintzu dira zure edari eta tabako markarik gustukoenak?

Ez dut erretzen; edan, berriz, garagardoa eta ura edaten ditut normalean.

Mesedez, ordena itzazu gogokoenetik hasita, gehien gustatzen zaizkizun musika-motak.

Rock'n'roll, klasikoa, new age, soul, blues, jazz-a...

Irakurri duzun azken liburua?

Berriro irakurri dut Patrick Süskind-en *El perfume*.

Betidanik egin nahi izan duzun filmea?

Stanley Kubrick-en *La naranja mecánica*.

Alex de la Iglesia ala Julio Medem?

Galdera horiek ez dira egiten: biak, jakina.

Zure futbol-taldea?

Futbola ez zait gustatzen.

Gustukoen duzun eta bisitatu nahiko zenukeen hiria?

Venezia eta Indiako bat, adibidez... Kalkuta.

Zure margolari gogokoena?

Velázquez.

Sharon Stone ala Claudia Scheiffer?

Ava Gardner.

Sánchez Heredia ala Buñuel?

Oso galdera "heavy" da hori. Esan dezadan, Buñuelen obra gehiago ezagutzen dudala.

Gustatuko al litzazuke "Makailu-bidea" egitea?

Lagun on batekin, bai.

Nori eman zenion botua azken hauteskundeetan?

Ez nuen boturik eman.

Noiz joan zinen mezataraz azken aldiz?

Nire laguntzaile baten ezkontzakoan.

Irtenbiderik ba al du Bosniako gerlak?

Ez dut uste; senide arteko gatazkak oso zailak dira konpontzen, kanpoko laguntzarik gabe behintzat.

Eguneko zein momentutan izan ohi duzu inspirazioa?

Normalean, ohean edo komunean.

Goi-karguen erantzukizunaz

Badira 11 urte Euskararen Erabilpenaren Legea onartu zela eta inork "hamaikatxo" badirela esango luke.

Urteak joan urteak etorri, asko ta asko dira normalizazio prozesu horretan buru-belarri sartuta daudenak. Alde batetik, euskararen alorrean ari diren teknikari eta administrariak eta, bestetik, alor honetatik kanpo aritzen direnak eta goi-karguak.

Euskararen alorrean dabilzanek motibazio guztiak dituzte euskaraz aritzeko: lana, euskaldunak dira, euskaldunen artean daude, normalizazioaren gorabehera guztien berri dituzte, eta guzti honen garrantziaz jabetzen dira. Euskararen alorretik kanpo lan egiten dutenen egoera bestelakoa da ostera: beren lanek norabide desberdinak dituzte eta, hots, lan-arazoez ez daukate euskararekin inolako zerikusirik...; horretaz gain, erdal giroan mugitzen dira asko eta asko. Beraz, hauek dira, hain zuzen ere, gaitortzeko motibazioak behar dituztenak ikasten dutena lanean isladatzeko. Motibazio handi bat nire ustez honako hau izan daiteke: haien gaitortze daudenak, teknikari eta goi-karguak euskararen erabilpenaren garrantziaz ohartaraztea eta hori lortzeko ahaleginak egitea.

Danok ahaleginak eginez gero, normalizazioa arinago burutuko da eta izan dadila aldizkari hau honen laguntzaile eta bultzatzaile.

Eguzkine Urraza
GASTEIZ (ARABA)

Errezelo txikiak

Behin eta berriz entzun izan dugu han-hemen bertsolari bizkaitarrek gipuzkeraz jardutearen arrazioa tradizioan datzala, errimak etabar landuagoak dauzkatala gipuzkeraz.

Administrazio-arloan, ostera, errimak ez du koxka handirik sortzen, eta tradizio kontuetan ere hortxe-hortxe ibiliko zaizkigu euskalki biak, ibiltzekotan ere, baina panorama antzekoa da, bertsoetan ez baina, koplatan. Pittin bat soilik aldatzen da, eta bizkaitarrentzat, jakina. Hizkuntz eskakizunetako azterketetan, azterketetan diot berriz, gaizki ulerturik gerta ez dadin, 1. eta 2. perfiletan zilegi da nork bere euskalkia erabiltzea; besteetan, haatik, euskara "jasoa", "teknikoa" eta... eskatzen da, guztiz oker ez bagaude. Halere, zein da errealitatea? Hara, bizkaitarrek batuaz egiten duten bitartean, gipuzkoarrek, eurenari eutsiz, gipuzkeraz egiten dutela 4. eskakizunean zein TG azterketan (ahozko frogetan, noski).

Nola jokatzeko dute eta nola beharko lukete kasu horietan epaimahaikoek? Irizpide berberak darabiltzate puntuazioa jartzerakoan, batek gipuzkeraz egiten badu, eta bizkaieraz beste batek? Ba al du honek guztionez zerikusirik perfilei buruzko dekretuak aipatzen duen berezko ezintasun nabariarekin?... Errezelo txikiak, besterik ez.

Manu Ormazabal
Kaxildo Alkorta
PORTUGALETE (BIZKAIA)

"Beharrezkoa administrazio-mundua euskalduntzen ari garenon artean, gure zalantzak, ekimenak, e.a. adierazteko, eta baita laguntza jasotzeko ere."

Miren Uriondo
Bermeo (Bizkaia)

"Eskuratu dugu azken ADMINISTRAZIOA EUSKARAZ. Eskerrak bihotzetik."

Xabier Diharce "Iratzeder"
Hazparne (Lapurdi)

"Gutxien gustatzen zaizkidanak euskara eta administrazioarekin zer ikusirik ez duten gaiak dira."

Aitor Azkuenaga
Bilbo (Bizkaia)

"Bai itxura bai edukinaren aldetik nahiko txukuna dela iruditzen zait."

J. Carlos Uriagereka
Bilbo (Bizkaia)

"Gehien gustatzen zaidana erabiltzen den euskara-maila da."

Santiago Aguirre
Astigarraga (Gipuzkoa)

"Eguneroko zereginetan aurkitzen ditugun zalantzak eta hutsuneak argitzen eta betetzen ahalegintzen den aldetik, oso interesgarria eta beharrezkoa deritzot."

Xabier Pascual
Gasteiz (Araba)

"Paper birziklatua erabiltzea oso ondo dago."

Joxe Mari Goienola
Gernika (Bizkaia)

"Iparraldeko batentzat aldizkariaren hizkuntza-maila aski zaila baldin bada ere... interesgarria."

Aña-Mari Grenie
Biarritz (Lapurdi)

"Beharrezkoa dela uste dut, zeren eta euskaltegietan ez baita administrazioari buruzko gairik lantzen."

M. José Cabria
Balmaseda (Bizkaia)

"Hizkuntz politikez egun dauden iritzi guztietara zabalik egon behar du aldizkariak."

Alberto Irazu
Donostia (Gipuzkoa)

"Interesgarria eta entretenigarria izateaz gain asko irakatsiko digu."

Arantxa Artetxe
Lasarte-Oria (Gipuzkoa)

Nik ADMINISTRAZIOAN ERE euskaraz

Ezagunak dira Euskal Administrazioa eta bere langileak azken urteotan egiten ari diren ahaleginak euskara Administrazio zerbiztu- eta lan-hizkuntza bihurtzeko; hots, barruko eginkizunetan zein herritarrekiko erlazioetan, euskara, erdararekin batera, erabili ahal izateko.

Asmo hori betetzeko, buru-belarri ekin diote euskal administrazioek beren langileen hizkuntz prestakuntza osatzeari. Esan dezadan, ordea, langileak euskaraz trebatzea ez dela nahikoa. Hori baino gehiago eskatzen du euskaldun herritarrek: Administrazioaren barruan euskaraz egin ahal izatea. Baina aurrean dituzten langileetatik zeinek daki euskaraz? Galdera horren erantzuna, gehienez, ezin asmatu eta ohituraren ohituraz erabiltako erdarara jotzen du herritar askok eta askok.

Gabonak opariak egiteko egunak izaten direla eta, egokia iruditzen zaigu zuoi, gure irakurle zaretenoi, gure oparitxo eskaintzea: egutegi bat; eta horrekin batera, ondorengo mezua: *Nik Administrazioan ere euskaraz.*

Egutegiak, bere baitan daraman mezuari esker, egunak seinaltatzeko baino gehiago, gure euskalduntasuna seinatu eta agerian uzteko bidea izan beharko luke, herritarrek langile euskaldunak identifikatzeko tresna erabilgarria, alegia.

Ezin pentsa daiteke euskararen normalizazioa beti besteen eskuetan utzi behar dugula, izan ere gutariko bakoitzaren laguntzarik gabe alfer-lanak izango baitlirateke gure hizkuntzaren aldeko ekintza guztiak.

Mahai gainean emandako mezu soil hau tamainaz txikia bada ere, handia da asmoz eta itxaropenez: uztar ditzagun Administrazioa eta euskara, bat egite horretan baitago etorkizunerako gure apostua.

Peru Bozoko

Gutunak makinaz idatzi eta, gehienez ere, 15 lerro izango dituzte. Gutunarekin batera, nahitaez, igorlearen izen-abizenak eta NANA adierazi beharko dira. Jasotako gutunak ez dira itzuliko. Toki-arazorik izanez gero, ADMINISTRAZIOA EUSKARAZ aldizkariak eskubide osoa izango du gutunak laburtuta argitaratzeko. Halaber, ADMINISTRAZIOA EUSKARAZ aldizkariak bere erantzuna eman ahaldu du sail honetan bertan.

Lan mundua eta euskara: hizkuntza normalkuntzarako bideak

1992an eta izenburu honegaz osatu zuen Euskararen Aholku Batzordeak lan munduari buruzko txostena. Laster argitaratuko den proposamen honetan, lan munduan euskararen egungo egoeraren balorazioa egiteaz gain jokabideetarako markoa finkatzen da. Dokumentu horren muina bildu nahi du laburpentxo honek.

"Iluntasuna madarikatzea baino hobe da pospolua piztea"
(*El Hombre Cooperativo*, J.M. Arizmendiarieta)

Lan munduari buruz dihardugunean, oso arlo zabalari buruz ari gara, lan iharduera desberdinen konplexutasunaren araberakoa. Iraultza industrialaren aurreko lan harreman gehientsuenak euskaraz egin ohi ziren, eta ez bakarrik nekazaritza eta arrantzan, baita beste hainbat zereginetan ere, hala nola burdinoletan, zuraren lanketan, ehungintzan, artisautzan.... hizkuntza aberatsaren bidez guztion bizi-modu eta kulturari ekarpen aiantzezinak eskainiz.

Ondoren gertatutako aldaketa bortizen ondorioz, esan genezake egungo lan mundua urrun dagoela oraindik euskaratik eta gaztelera, GAZTELERA BAKARRIK, erabiltzera garamatzen joera ageri-agerian dagoela. Etxean, familian, lagunartean eta eskolan euskara sendotzeko ahaleginetan gabiltzanean, lan giroari ere ekin beharra aipatzen da.

Lehentasanak markatzen hasteko irizpideak

- Eskualde euskaldunenetan ematen dira erabileremu desberdinen arteko desorekarik nabarmenenak, ondorioz, bertatik hasi behar da lehentasan osoz.
- Hiru sektore sozioekonomikoak kontuan hartzea, hala nola nekazaritza eta arrantza, industria eta zerbitzu sektorea, azken honek hartuz gerorako proiektuorik interesgarriena.
- Formazioan gertatzen diren bi hutsune nabarmen ez ahaztea, besteak beste, Lanbide Heziketan euskararen presentzia urria, batetik, eta langileen etengabeko formazio eta erreziklaian euskara txertatu beharra, bestetik.
- Informazioaren eragina. Informazioa emateak proiektu berriak asumitzen laguntzen du, eta are gehiago informazio hori era erakargarri eta integratibo baten bidez aurkeztu behar da.

Lehentasanak eta mikroplanifikaziorako irizpideak lotu ondoren hainbat gomendio eta proposamen egiten ditu Euskararen Aholku Batzordeak, eta horien artean:

Gomendioak herri administrazioari

- Herri administrazioak bere baitan, etxe barruan, eman

behar ditu pausoak lehenik legeak dioena betetzeko. Euskara, herritarrekiko zerbitzu hizkuntza izateaz gain, lan hizkuntza ere izan dadin eragingo duen hizkuntza politika erabaki behar du.

- Herri administrazioak izenpetzen dituen kontratu, hitzarmen, laguntza eta abarretan, euskara behar bezala tratatu behar du, eta tratatzea eskatu.
- Enpresa publikoak sortzerakoan, hizkuntza irizpideak zehaztu beharra, beti ere, normalizazioaren ikuspegiari eutsiz, eta laguntza eta babesa eskainiz.

- Herri administrazio desberdinen arteko koordinazioa bermatu beharra. Ez da egon behar, lan munduari dago-kionez, hizkuntzari buruzko egitasmo-rik gabeko politikarik.

Proposamenak lan munduko herritarrei

- Lan munduan euskara normaltzeko proposamena eskualde guztietakoei egiten zaien arren, lehentasan osoz azpimarratzen dira eskualderik euskaldunenak.
- Euskararen normalizazioa enpresetan eragiteaz gain, beharrezkoa da enpresarien elkarteetan, sindikatu eta antzeko erakundeetan, barne ihardunean nahiz gizarteraketan, euskara aintzat hartu eta erabiltzeko planak erabaki eta betetzen hastea.
- Lan munduko elkarteek euskaldunekin dituzten harremanak euskaraz bideratzeko ahalegin berezia egin behar dute. Elkarteetatik sustatutako ikastaro eta abarretan hizkuntzaren trataera kontuan hartu beharko litzateke.
- Lan munduak eskaintzen duen zerbitzuaz baliatzen den herritarrari, eskariak eta harreman guztiak euskaraz egin ditzan eskatzen dio Euskararen Aholku Batzordeak. Euskaraz eginiko zerbitzuak euskararen erabilerari gero eta indar gehiago ematen bait dio.

Josean Urdangarin
HPINeko Euskara Gizarteratzeko Zuzendaritzako teknikaria

Bilera-deia

Nondik-norakoak

Deiak administrazioko idazkiak dira, eta horien bitartez, zenbait pertsonari egun eta toki jakinetan bertaratzeko eskatzen zaie. Dei guztiek helburu bera badute ere, bakoitzaren ezaugarriak ezberdinak dira eta, hala, administrazioaren barruan, gutxienez, lau dei-mota hauek bereiz ditzakegu:

- bilera-deiak
- zitazioak
- gonbitak
- deialdi irekiak

Oraingoan axola zaiguna bilera-deia denez, bera definitzen saiatuko gara. Bilera-deia, pertsona bati toki, egun eta ordu jakinetan bilera duela eta bilera horretarako aztergaiak zeintzuk diren jakinarazteko erabiltzen den idatzi ofiziala da. Dei hori, bildu beharreko organoko buruak edota, bere aginduz, idazkariak egiten du.

Idazketarako irizpideak

Bilera-deiak zehatza, argia eta laburra izan behar du. Formalitatez betetako idazki honek egitura, esamolde eta zati finkoak ditu; beraz, aukera gutxi ematen du norberaren sormena lantzeko.

Tratamenduari dagokionez, dei-egileak singularreko lehen pertsona (ni) erabili beharko luke, hartzailearentzat singularreko bigarren pertsona (zu) utziz. Horiek horrela, aha-eginak egin beharko genituzke erdarazko ereduari jarraituz osaturiko zenbait egitura baztertzeko (adib.: **batzordeburuak dei egiten die kideei*/**bilerarako dei egiten zaizul...*).

Osagaiak

Hona hemen bilera-deia osatzen duten atalak:

Norentzakoa

Leihodun kartazalak erabili nahi badira, hartzailearen datuak orriaren goialdeko eskuinaldean jaso behar ditugu. Adierazi ohi den lehen datua hartzailearen kargua izaten da, hondek kargurik badu, jakina.

Ondoren, bere izen-abizenak eman ditzakegu (horrelakoe-tan ez dago "jauna" edo "andrea" zertan idatzirik) eta, bukatzeko, deia jaso behar duenaren lantokia edota, leihodun kartazalen kasuan, bere posta-datuak (helbidea, kodea eta herria).

Bilerari buruzko zehaztasunak

Atal honetan bost datu dira zehatzu beharrekoak:

- Biltzen den organo edo dena delakoaren aipamena
- Bilera-mota (ohizkoa, berezia, bilera-zenbakia)
- Bilera-eguna
- Ordua
- Tokia

Datu hauek jasotzeko bide asko dago. Ikus itzazue segidako bi adibideak:

a) *Honen bidez, Prestakuntza-Zerbitzuko bilera berezarako dei egiten dizut. Bilera, 1993ko irailaren 17an egingo da, ostiralean, goizeko 11:30etan, HAEko bilera-aretoan (Adriano VI 20, 2.a Vitoria-Gasteiz).*

b) *Honen bidez, Prestakuntza-Zerbitzuko bilera berezarako dei egiten dizut:*

Eguna: 1993-09-17 (ostirala)

Ordua: 11:30

Tokia: HAEko bilera-aretoa (Adriano VI 20, 2.a Vitoria-Gasteiz)

Bide biak egokiak izan arren, bigarrena argiagoa, laburragoa eta erabilgarriagoa iruditzen zaigu. Gogoratu, bi kasuetan lagungarri gertatzen dela bilera-tokiaren helbidea adieraztea, batez ere hasierako bileretan, toki hori zenbait kiderentzat ezezaguna izan daitekeelako. Halaber, aurreko datu guztiez gain, bestelako argibideak ere eman daitezke, hala nola: noren aginduz egiten den bilera-deia, zein lege-agindu betetzeko biltzen den organoa, bileraren gutxi gora-beherako iraupena, e.a.

Aztergaiak

Atal honetan bileran aztertuko diren gaiak biltzen dira, hurrenkera logikoaren arabera eta zenbakien bidez. Gai horiek buruak edota idazkariak zehazten ditu, gainerako kideek aldeztetik egindako proposamenak, halakorik balitz, kontuan hartuz. Gai-zerrenda bileraren arabera da; hala ere, hasierako eta bukaerako aztergaiak berdin samarrak izaten dira bilera-dei guztietan:

Hasiera

- *Batzordea/Epaimahaia/... osatzea* (lehen bilera bada)
- *Aurreko bilerako agiria irakurri eta, hala badagokio, onestea* (besteetan)

Bukaera

- *Eskariak eta galderak/Bestelakoak/Norberak lekarkeena*

Gure ustez, gaiak azaltzerakoan, -T(Z)EA motako aditz nominalizatuak erabiltzea da biderik egokiena (adib.: **agiriaren onarpena/agiria onartzea*).

Bestalde, aztergai-zerrenda oso luzea bada, komenigarria izan daiteke beste orri batean ematea, eraskin modura.

Sarrerako agurra eta azken hitzak

Ofizioarekin gertatu bezala, administrazio barruko bilera-deietan, sarri askotan, ez da agurrik egiten. Administrazio-tik kanpora bidalitako idazkietan, berriz, agurrak erabil daitezke, testua formalegia gerta ez dadin. Hona gure proposamena horrelakoetarako:

Sarrerako agurra

Jauna/Andrea,

Jaun/Andre (hori),

Azken hitzak

Besterik gabe, agur.

Horrenbestez, agur.

Izenpea

Igorlearen datuak honelako hurrenkeran jasotzen dira: igorlearen kargua, eskuzko sinadura eta bere izen-abizenak. Gogoratu behar da igorlearen karguak batzordean betetzen duena izan behar duela (adib.: batzordeko idazkaria), ez ordea, bere ohizko lanpostuari dagokiona.

Batzuetan, beharrezkoa izan daiteke mailaz goragoko baten oniritzia. Hori horrela bada, haren datuak deia egiten duenaren datuen parean idatziko ditugu, o.e. (ontzat emana) laburdura-ren ondoren.

Toki-egunak

Toki-egunak horrelaxe adieraz daitezke: Herriaren izen ofiziala, NOR kasuan jasoko da. Urtea, zenbakiz, -(E)KO marka erantsita duelarik, eta hilabetea NORK kasuan eta letra xehez. Eguna, azkenik, zenbakiz eta deklinabide markarik gabe idaztea da gure proposamena (adib.: *Amurrio, 1993ko abenduak 3*).

Hona hemen bide laburrago bat: *Amurrio, 1993-12-03*. Dena dela, kontuan eduki behar da, tramitazioari eta jasotze-epari begira, irteera-erregistroko data dela balio duena.

Noizbehinkako argibideak

Orriaren behealdean, *Oh.* laburduraren ondoren, deiaren testua astun eta korapilatsu bihur dezaket argibide guztiak biltzen dira. Esaterako:

- Lehenengo deialdian nahiko jenderik ez baltiz, bigarren deialdirako zehaztutako ordua.
- Bileran parte hartu behar dutenentzako abisua, norberaren bertaratzea konfirmatzeko.
- Deia arautzen duten lege-erabakiak.

Bilera-dei elebiduna

Euskarari dagokionez, bilera-dei elebidunaren ezaugarriak, atalak

eta idazketarako irizpideak dei elebakarrenak berak dira. Bilera-deiak orri bakarrekoak izanez gero, bi zutabetan idatziko ditugu. Idatzia orri bat baino gehiagokoa bada, testu berezituetan idaztea komeni da.

Joseba Lozano

HAEEko administrazio-hizkeraren arduraduna

IVAP

HERRI ARDURALARITZAREN
EUSKAL ERAKUNDEA

Adriano VI, 20. 01008 Vitoria-Gasteiz
Tlf. 24 53 00. Fax 24 51 55
Aida, Recalde 18. 48009 Bilbo
Tlf. 4 23 18 03. Fax 4 23 43 99
Irujoa, 7. 20012 Donostia
Tlf. 28 42 93. Fax 27 81 83
Unibertsitatea, Oñati Gipuzkoa
Tlf. 28 20 00. Fax 28 31 77

UZEIko zuzendaria
Ander Arregi Salaberri
UZEI Aldapeta 20
20003 Donostia

Honen bidez, UZEI-HAEEren arteko Lotura-batzordeko ohizko bilerarako dei egiten dizut:

Eguna: 1993-10-01 (ostirala)

Ordua: 11:00

Tokia: UZEI (Aldapeta 20. Donostia)

Aztergaiak:

- 1.- Aurreko bilerako agiria irakurri eta, hala badagokio, onestea.
- 2.- EUSKALTERM zerbitzuaren berri ematea.
- 3.- BIDEOTEX sistemaren arazoak aztertzea.
- 4.- Eskariak eta galderak.

Lotura-batzordeko idazkaria

Aitziber Alonso Legarda

Donostia, 1993ko urriak 4

Oh.: bertaratzerik ez baduzu, deitu, mesedez, ahalik eta lasterren.

Gero eta harreman estuagoak HAEEren eta Herri Administrazioioko Europar Erakundearen artean

HAEEko ordezkariak, Peru Bazako zuzendariak barne, eta Herri Administrazioioko Europar Erakundeko (IEAP) arduradunek akordio bat egin dute azaroaren hasieran Maastricht-en.

Akordio horren bitartez, bi erakunde arteko aurreko hitzarmena aztertu eta garatzeaz gain, gerora gauzatu beharreko egitasmo berriak zehazteko lehen urratsak eman dira.

Orain arteko hitzarmenak, nagusiki, hiru arlo hauek hartzen zituen bere gain:

- Argitalpenak elkartrukatzeko.
- IEAPek eskainitako zenbait ikastaro geureganatu ahal izatea.
- Maastricht-eko egoitzan HAEEko beka bat eduki ahal izatea.

Azaroan egindako akordioa dela eta, aipatu aukera guzti hauek sendotu ahal izango dira, eta baita beste esparru berri batzuk urratu ere, batez ere prestakuntza-alorrekoak. Hori horrela, etorkizunean geure esku izan daitekeen ikastaro-kopurua handiagoa, berriagoa eta hobea izango da, zalan-tzarik gabe.

Benetan garrantzitsua izan da erakunde europarrak hartu-tako bide berria, izan ere, erakunde hori, orain arte, Euro-pako estatuetako kideek bakarrik osatzen bazuten ere, geroari begira, lantalde horretan sarbide izan baitezakete Europako eskualdeetako beste kide batzuek ere. Hala adie-

razi dio IEAPeko zuzendari den Spiros A. Pappas jaunak Ardanza lehendakariari, bide batez, HAEEri lantalde horretako partaide izateko gonbitea luzatu diolarik.

Bide berri honen adierazgarri da Pappas jaunak HAEEri egin-dako ondorengo eskabidea. Beronen bidez, IEAPeko zuzen-dariak, HAEEk hizkuntz normalkuntzaren inguruan erakutsi duen esperientzia baliogarria ikusirik, alor honetan Europako ekialdeko zenbait herriri laguntza emateko eskatu du.

Prozedura Administrazioioko Legeari buruzko Ihardunaldia euskaraz

Joan den abenduaren 14ean, Foru Aldundiko Artxibategiak Bilbon duen egoitzan, Prozedura Administrazioioko 30/1992 Legeari buruzko Ihardunaldia egin da. Ihardunaldi honen antolatzailea Europar Ikerketa Taldea izan dugu, eta babeslea Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundea.

Ihardunaldian, Administrazioioko eguneroko zereginetan berebiziko garrantzia duen Lege honen gainean hitz egin da, eta bileran, hainbat galdera, zalantza, proposamen eta iradokizun egiteko aukera izan dute bertaratutako adminis-trazioetako langileek zein unibertsitateko ikasle-irakasleek.

Berri pozgarria benetan haxe: gutxitan eskaintzen dira horrelako ekintzak euskaraz, eta, are gutxiago, administra-zio-zuzenbidearen esparruan. Ahalegindu gaitezen euska-raz antolaturiko aurkezpen, ihardunaldi eta ikastaroak gero eta ugariagoak izan daitezen.

1994erako lan-egutegia onartu du Jaurilaritzak

Egutegi proposamen hau Lan eta Gizarte Segurantzako sailburuak egin du Lan Harremanen Kontseiluaren txostena irakurri ondoren. 1994ean jai-egun izango dira, beraz, igande guztiak eta honako egun hauek:

Urtarrilak 1: Urte Berri eguna.
Urtarrilak 6: Errege eguna.
Martxoak 19: San Jose eguna.
Martxoak 31: Ostegun Santua.
Apirilak 1: Ostiral Santua.
Apirilak 4: Pazko Astelehena.
Uztailak 25: Santiago eguna.
Abuztuak 15: Andra Mari eguna.
Urriak 12: Espainiako Festa eguna.
Azaroak 1: Santu Guztien eguna.
Abenduak 6: Espainiako Konstituzioaren eguna.
Abenduak 8: Sortzez Garbiaren eguna.

Hauetz gainera, beste bi jai-egun geratzen dira, lurralde bakoitzeko Lan-ordezkariak lurralde hauetarako aukeratu behar dituzte-nak.

Herrietako Euskara Elkarteei buruzko I Ihardunaldiak

Euskararen inguruan diharduten era-kunde arteko elkarlana bultzatu behar dela izan da ihardunaldi hauen ondorio nagusia.

Ihardunaldiak *Arrasate Euskaldun Dezagun* erakundearen 10 urteurrena ospatzeko antolatu dira eta bertan Administrazioiok eta herri-elkarteeta-tik etorritako 200 lagunetik gora bildu dira.

Ihardunaldiotan, partehartzaileek herri-elkarteei buruzko gogoeta sakona egiteaz gain, etorkizunari begira eman beharreko urratsak zein-tzuk izan daitezkeen ere zehaztu dituzte.

Egindako proposamen guztien artean aipatzekoa da Iñaki Arrutik eta Fernando Muniozguren adierazitakoa: beraien ustez, *Normalkuntzaindia* erakundea sortu beharko litzateke euskararen status-a hobetzeaz ardu-ratzeko.

Euskararen Politikarako Oinarrizko Irizpideak

Erraza da pentsatzea. Zaila, ordea, ihardutea. Norbere pentsamenduen arabera ihardutea da, halere, munduko gauzarik zailena.

GOETHE

Hizkuntz politikaren helburu orokorrak

Idazle alemaniar ospetsuak esandakoaren ildotik, Euskararen Aholku Batzordeak 1993ko ekainean onartu eta urrian argitara eman duen txostenaren xedea hizkuntz politikarako argibide praktikoa eta eguneratuak gizarte osoari zuzentzea izan da.

Lerro hauetan, txostenaren laburpen osatua jaso ordez,

etorkizunari begira aintzat hartzekoak diren irizpideak era sistematizatuan biltzeari ekin zaio.

EABren iritziz, hizkuntz politikaren helburua normalkuntza lortzea da. Bikoitza litzateke normalkuntzaren zeregina. Batetik, euskara hizkuntza nagusituen pareko moldearen finkotasunera, ulergarritasunera eta erabilgarritasunera iristea. Bestetik, euskaldunak euskaraz bizitzeko aukera erreala izatea, hiztun gisa ditugun hizkuntz eskubideen berdintasuna sozialki segurtatuko duena.

Hiritarren zein gizatalde etnolinguistikoen garapen osoa burutzeko eta Euskal Herriko gizarte egituratuagoa eta aberatsagoa egiteko gauzatu beharko litzateke hizkuntz normalkuntza, beti ere ahalik eta adostasun politiko eta sozial zabalena bilatuz.

Plangintzaren ezaugarri nagusiak

Hizkuntz politikazko helburu orokor hauek plangintza zehatz batean hezurmamitu beharko lirateke EABren aburuz, ondoko ezaugarriok bete beharko litzuzkeen plangintzan, hain zuzen ere:

- **BATERATZAILEA.** Hizkuntz plangintzazko ahalegin guztiek norabide bera izan dezaten bermatuko duena.
- **EPEKATUA.** Azken helburura ailegatu bitarteko xedeak egutegi batean mailakatuko dituena.
- **IREKIA.** Prozesuaren behar eta egoera berrietara irekirik egongo dena eta, plangintzaren emaitzak eza-gutu eta balioetsi ondoren, beharrezkotzat jotzen diren egokitzapenak proposatuko dituena.
- **MALGUA.** Tokian tokiko zein gizarte eremukako berezitasunetara moldatu eta, komenigarri denean, berriazko egitarauak bultzatuko dituena.
- **OSOA.** Helburuak, lehentasunak, eraketa, giza baliabideak, aurrekontu egokiak eta ebaluaziorako tresnak kontuan hartuko dituena.

Epe labur eta luzera lortu beharrekoak

Hurrengo hamarkada eta belaunaldietako hizkuntz plangintzaren ildo estrategikoak, bestalde, honako bi hauek lirateke:

- Euskalduntze ahalegin handia eskatuko duen gizarte elebiduna, elebidunez osatua, alegia, eraikitzea.

- Euskararen erabilera, gizarteko zenbait gunetan bederen, ziurtatzea.

Epe motz eta erdikoan, hizkuntz plangintzaren iharduera-ildo nagusiak beste hauek lirateke:

- Eguneroko bizimoduaren euskararen erabilera gero eta gehiago hedatzea.

- Hizkuntz plangintzazko ekimenak koordinatzea, dela erakunde publikoen artean, gizarte erakundeen artean eta, baita ere, erakunde publikoen eta gizarte erakundeen artean.

- Euskararen aldeko neurri eta ekintza sustagarriak bideratzea.

- Erabilera sozial eta publiko duinaren bitartez, euskarari gizarte estimua itzultzea.

- Hizkuntz normalkuntzaren eragile nagusia izan beharko litzatekeen gizartearen partaidetza bultzatzea.

- Euskal Autonomia Elkarte, Nafarroa eta Iparraldeko hizkuntz plangintzen ahaleginak hurbiltzeko bitartekoak jartzea.

- Euskararen bateratze eta eguneratze prozesuari jarraipena ematea, hizkuntzaren jatorrasuna eta aberastasuna bereziki zaintzea eta, jakineko zenbait alorretan bederen, euskarazko sormena ahalbideratzea.

Hizkuntz programak bidelagun

Ihar-duera-ildo nagusi hauek programa-multzo ezberdinetan gorpuztu beharko lirateke EABren ustez; premia handiko programetan, martxan dauden eta ebaluatu ondoren egokitzapenaren beharra izan lezaketen programetan eta, azkenik, zaindu beharreko bestelako programetan.

**Euskaldunak
euskaraz bizitzeko
aukera erreala
izatea da hizkuntz
politikaren
helburuetariko bat**

Lehenengo multzoan famili transmisioa, gazteria/aisialdia eta euskal zonetako erabilera sozial zein publikoa sartuko lirateke. Bigarrenaren irakaskuntzaren alorreko hizkuntz normalkuntzaren eginahala, hel-duen euskalduntze-alfabetatzea, euskararen sarbidea administrazio publikoetan eta komunikabideetako hizkuntz erabilera leudeke. Hirugarren eta azken multzoan, lan, kultur eta erlijioaren alorreko hizkuntz ihar-

duera kokatuko litzateke.

Guzti hauek lirateke EABk euskararen etorkizun hurbil, ertain eta urrunean aurriztatu dituen erronkak eta egitekoak.

Imanol Agote
HPINeko Kabinete Teknikoko teknikaria

William Mackey

Kanadako hizkuntzalaria: “Euskara gero eta osasuntsuago dago”

Udan Donostiako XII. ikastaroak izan zirela eta, arlo guztietako pertsona adituak izan genituen entzungai. Ezagunen artean, William Francis Mackey hizkuntzalari kanadiarra aukeratu dugu **ADMINISTRAZIOA EUSKARAZ** aldizkari hirugarren ale honetarako. Berak, hizkuntzen bizitzari buruz Kanadan garatutako ikerketa-metodoaz baliatuz, euskararen egoeraz eta etorkizunaz hitz egin digu.

Mackey-k Quebec-eko Laval Unibertsitatean lan egiten du gaur egun eta izendapen ugari dauka Ginebra, Harvard eta Manitoba unibertsitateetan. Horretaz gain, 1968an CIRB

hizkuntzalaritza-ikerketarako zentrua sortu eta beronen zuzendaritza hartu zuen. Kanadako Gobernurako lan egin du hizkuntza politikarako aholkulari bezala eta Irlandan, Australian eta Quebec-en bertan ere lan interesgarriak burutu ditu. Geolinguistika, soziolinguistika eta hizkuntza politikari buruzko 200 artikulua eta 26 liburutik gora idatzi ditu.

Mackey uztailaren 15ean ailegatu zen Hondarribiko aireportura eta zortzi egun eman zituen Euskal Herrian. Bere hitzaldiaren izenburua honako hau izan zen: “Euskal Herria, Katalunia eta Quebec: mugimendu sozialaren iraganaz azterketa konparatiboa”. Hitzaldi hau, hiru egunetan eta “Hizkuntzen aldeko mugimendu sozialak (I)” zikloaren barruan eman zuen.

Hizkuntzen bizitzaz eta heriotzaz

Mackey jauna, zuk geolinguistikaren eta soziolinguistikaren arloetan lan egiten duzu. Azalduko al zeniguke, mesedez, zertan diren bata eta bestea?

Hizkuntzak izaki bizidunak dira; horiek horrela, geolinguistikak mundu zabaleko hizkuntzen bizitza eta heriotza aztertzen ditu animaliak edo landareak balira bezala; azken finean, hizkuntzak jaio, bizi, senideak izan eta hil egiten baitira. Aldi berean, hizkuntzen ekologia ere aztertzen dugu; hots, hizkuntzaren eta bere “ingurugiroa”ren arteko harremanak, hizkuntza baten bizitzan berebiziko garrantzia dutenak, alegia.

Gaur egungo ikerlaririk ospetsuenetarikoa zara aipatu arloetan; kontatuko al diguzu nolako lana egiten duzun Kanadan?

Bai, noski. Quebec-eko Laval Unibertsitatean lan egiten dut oso ona den ikerlari talde batekin. Han, munduan diren eta izan diren hizkuntza guztien jatorria, jaiotza, bizitza eta heriotza aztertzen ditugu, hizkuntzak izaki bizidunak bailira. Bost kontinenteetako hizkuntzak, batzuk aspaldian beti-

rako galduak, aztertu eta oso inbentario zabala egin dugu, hizkuntza horien kronologia zehaztuz eta egiaztatuz. Gaur egun, munduko edozein parajetatik etorritako jendeak bisitatzen du gure egoitza.

Quebec-eko egoera eta Euskal Herrikoa

Zuk ongi ezagutzen duzu Katalunia eta Euskal Herriko egoera soziolinguistikoa. Zeintzuk dira, zure ustez, puntu amankomunak eta ezberdintasunak Quebec-eko egoerarekiko?

Alderik nabarmenenak politikari eta inguruari dagozkionak dira; hala, Quebec-en frantsesez egiten dugunok sei milioi lagun gara, 250 milioi anglofonok inguratuak. Bestalde, Kataluniako egoera bi hizkuntza nagusiren erasoan egoiteak bereizten du: gaztelera eta frantsesa. Euskal Herriko kasua, ordea, ez da ohizkoa: euskarak ez du inolako zerikusirik gainerako hizkuntzekin, eta gaur egun gutxiengo batek baino ez du euskaraz jakin eta hitz egiten. Guzti horrek arazo galantak dakartzio edozein hizkuntza politikari.

Orduan, zeintzuk izan litezke egoera horretarako irten-bideak?

Quebec-en frantsesa hizkuntza koofiziala izendatu genuen aspaldi; Euskadik eta Kataluniak bide berari heldu zioten orain dela zenbait urte, baina egoera guztiz ezberdina da nire herrikoarekin konparatuz. Hizkuntzari dagokionez, ingurugiroak baldintzatzen ditu aukerak; hala bada, Quebec-en biztanlegoaren %75a elebakarra da eta frantsesa erabiltzen du; Euskal Herrian, berriz, dauden euskaldunak elebidunak dira eta hizkuntza biak erabili behar dituzte derrigorrez.

Zure iritziz, elebitasuna al da Euskal Herriarentzako irtenbiderik egokiena?

Zalantzarik gabe horixe da gaur egun jorratu beharreko bidea hizkuntza gutxiagotuek bizirik iraungo badute. Hala eta guztiz ere, ez da pentsatu behar bide hau erraza edo laburra izango denik; egia esan, belaunaldi-kontua da, Quebec-en gertatu den bezala. Beste hizkuntza batekiko menpekotasuna da guzti honen gakoa: norberaren hizkuntza nagusi izanez gero, ez da beste hizkuntza baten premiarik; ordea, beste hizkuntza baten menpean egotekotan, elebiduna izan behar ezinbestean.

Beraz, esandako guztia hezkuntza arazoa besterik ez al da?

Bai, hezkuntza arazoa da baina zentzu zabalean hartuta, ez ikasletan egiten denari bakarrik begira. Gehiengoak hizkuntza bat erabili eta menperatzea nahi badugu, jendeak ezagutu egin behar du hizkuntza hori. Adibidez, Euskal Herrian mota guztietako erakundeak sortu dira azken hogeitaz urteotan; beraz, zer egin behar da euskararen etorkizunari laguntzeko? Erakunde berriak sortu? Ez, egin beharko litzatekeena erakunde eta elkarte horien lan eta eginkizunak, batez ere hizkuntzari dagozkionak, zabaldu eta garatzea dira. Hortan dago lana.

Kanadan urratutako bidea

Zer-nolako eragina du politikak hizkuntza baten garapenean? Independentzia politikoa beharrezkoa al da hizkuntza gutxiagotuen egoera normalizatzeke?

Ezin dira gauza biak bereizi, bata bestearekin lotuta baitago. Aldaketa politikoak lortzeko ezinbestekoa da nork bere hizkuntza ezagutu eta erabiltzea; edozein herritako politika aldatzeko, biztanle guztiek beren hizkuntza hitz egin behar dute. Hori kontuan, esan dezakegu herri baten eraikuntzarako behar-beharrezkoa dela hizkuntza politika egokia garatzea.

Azalduko al dizkiguzu Quebec-en burututako hizkuntza politikaren ardatz nagusiak?

Egia esan, ez dut uste Quebec-eko kasua antzeko egoeran dauden herrietan egindako politikatik oso urrun dagoenik; dena den, oso garrantzizkotzat jotzen dugu gizarteko funtzio guztietan frantsesa erabiltzea; are gehiago, Administrazio langileen kasuan.

Gaur egun, langile hauek frantsesdunak dira erabat. Prozesu hau martxan jarri zenean, Administrazioan ez zen arazo handiegirik sortu, Kanadako herri-langileak hizkuntza bat baino gehiago erabiltzen ohituta zeudelako; bai, ordea, arlo

pribatuari, izan ere teknologiari begira ingelesa baitzen lan-hizkuntza nagusi. Dena den, eta harritzekoa badirudi ere, frantsesaren aldeko aldaketa horretan zailtasunik handienak izan zituztenak ez ziren multinazional handiak izan, enpresa txiki eta familiarak baino.

Nola hartu zituen Kanadako Gobernuak berrikuntza hauek guztiak? Lagundu ala oztopatu egin ote zuten elebitasunerako bidea?

Gobernuak ez zuen inolako oztoporik jarri; aitzitik, abantaila handiak eman zizkien Quebec-eko erakundeei. Pentsatu beharra dago Kanadako Gobernua elebiduna dela ofizialki; horrela, Quebec-en dauden Gobernuko egoitza edota erakunde guztietan frantsesa da hizkuntza bakarra.

Geroari begira, baikor

Beraz, zein aholku emango zenieke Euskal Herrian euskararen normalkuntzaren inguruan lan egiten ari direnei?

Nik ez dut neure burua aholkuak emateko gai ikusten; Euskadiko erakundeak izugarritzko lana ari dira egiten euskarak bizirik iraun dezan.

Quebec-en hezkuntza-arloan urte askotan lan egin duzu; zer dakizu Euskal Autonomi Elkarte hezkuntza-sistemaz eta zer deritzozu egindakoari?

Ez dut sistema bere osoan ezagutzen, baina txalogarria iruditzen zait orain arte egindakoa, izan ere eskolako hiru ereduak esker, hezkuntza-sistema herritarren eskakizunei erantzuteko gai bilakatu baita. Jakin badakit sistema honek kritika batzuk jaso dituela, batez ere euskara hizkuntza nagusitzat ahalik eta lasterren ikusi nahi dutenen aldetik; horiei lasai egoteko esango nieke: denbora-kontua besterik ez dela. Behin oinarritzko elementuak jarritz gero, fruituak gero eta emankorragoak izango dira belaunaldiz belaunaldi.

Orduan, nola dago euskararen osasuna zure ustez?

Dakidana kontuan hartuz, euskara osasuntsu dagoela esango nuke; gero eta indartsuago ikusten dut euskara. Bestalde, Eusko Jaurlaritzak aipatzeko moduko lana borobiltzen ari da, eta horrek gizarte osoan izango du islada, euskarari bultzada berriak emanez. Euskal Herrira lehen aldiz etorri nintzenean, euskara ia ahozko hizkuntza besterik ez zen, "gaixorik" zegoela esan zitekeen. Gaur egun, berriz, aurre-rapen prozesu etengabearen murgildurik dago euskara, aurre-rapena astiro doan arren. Egindako lanaren emaitzak laster hasiko dira antzematen, ez dago neska-mutil gazteei begiratu besterik.

Bukatzeko, zein da zure iritzia Donostian antolatutako udako ikastaro hauei buruz?

Erabat txundituta geratu naiz egun hauetan. Donostia eza-gutzen ditudan hirietan politenetakoa da. Halaber, kurtsoak oso aberasgarri gertatu dira, eta bertan, jakintzarako izugarritzko ekarpenak egin dira. Eskuarrean materiale berria izan dugu: beraz, ikastaro baino gehiago, ikerketarako ihardunaldiak izan dira, oso partehartzaile interesgarriak izan dituztenak, alegia.

Luzea

**Aldaketa politikoak
lortzeko
ezinbestekoa da
nork bere
hizkuntza ezagutu
eta erabiltzea**

4. Hizkuntza Eskakizunerako prestaketa-ikastaroak

Jakina denez, Euskal Autonomi Elkarteko langileen lanpostuen diseinuan azken urteotako araubideak ezaugarri bat gehiago tartekatzea ekarri du: lanpostu bakoitzari dagokion hizkuntza-eskakizuna. Neurri batean edo bestean, erabaki horrek funtzionari berriei ezezik lehenagotik zirenei ere betebeharrak berria sortu die: euskararen aldetik gaitasun jakin baten jabe izatea.

Administrazioari ere betebeharrak berria ekarri dio horrek: hizkuntza-gaitasuna lortzeko baliabide egokiak langileen esku jartzea. Hortxe dute beren jatorria lerro hauetan ihardungai diren prestaketa-ikastaroak.

4. Hizkuntza Eskakizunaren gaitasun-maila

Araubideak dioena laburbilduz, hauexek litzateke 4. H.E.ak eskatzen duen hizkuntza-gaitasuna: "C maila, inolako mugarik gabeko adierazgaitasuna da, bai erabilera arruntei bai erabilera berezituari dagokionez" (224/1989 Dekretua). Xingleago esanik, honela defini daitezke gaitasun hori: 4. H.E. DUENAK GAI IZAN BEHAR DU, HITZEZ ETA IDATZIZ, UNIBERTSITATE FORMAZIOA LUKEEN BATEK "BERE" HIZKUNTZAN EGITEKO GAI IZAN BEHAR LUKEENA EGITEKO.

4. Hizkuntza Eskakizunerako prestaketa-ikastaroen diseinugintza

Ikastaroak diseinatu, antolatu eta ematen, 1982ko udaberrian hasi zen HAEEn. Ordurarte ez zegoen antzeko esperientziarik; beraz, funtsean bide berriak urratu beharra zekarren lan horrek.

Segidan, azalpen batzuk eman nahi ditugu programazioaz eta ebaluazioaz. Edukiez eta funtzioez ez gara luzatuko, araubidean aski zerrendaturik baitaiz (ik. 224/1989 Dekretua eta 1990eko uztailaren 5eko Erabakia, Hizkuntza Politikarako Idazkaritza Nagusiarena) euskaraz bete beharreko funtzioak eta dominatu beharreko hizkuntza-edukiak, testugintza ere barne delarik.

Metodologia

Ohizko euskalduntze- eta alfabetatze-ikastaroetako metodologia erabat baztertu gabe, 4. H.E.erako prestaketan jarraibide eta hari nagusitzat testugintza hartu da: testu-motak bereizi, bakoitzaren egitura aztertu, estiloa landu, testua burutu eta sortutakoa autoebaluatu. Bestalde, testugintzarekiko teorizazio handi eta konplexuetan galdu eta nahasi gabe, era heuristikoki atxikiz, ikasleak berari eskatzen zaio bide eginez bidea aurkitzea.

Programazioa

4. H.E.erako prestaketa-prozesua, urratsetan gabe, modulutan banatu da: 4 modulu orokor eta 2 espezifiko. Modulu orokorretan baterako ikaskuntza planteatzen da, amankomuna, hau da,

lanbide edo profesioa ikasleak banatu gabe. Modulu espezifikoak, ikasleak profesioa banandurik ematekoak dira. Amankomunak dagoeneko diseinatu badira ere, espezifikoak eginkizun daude.

Horiek horrela, lehen lau moduluetan, Administrazioan gehien erabiltzen diren testu-motak errazen eta lauenetik konplexuenera sailkatu eta banandurik agertzen dira.

Ebaluazioa

Edozein adituk daki maila honetako ebaluazio gintzan parametro zehatzak aurkitzea gauza zaila dela. Alderdi akademikoaren zailtasunari estra-akademikoa gehitu behar zaio gure kasuan: ikastaroen eskaintza-abaniko zabalegia egin ezina, ikasleak ordu- eta desplazamendu-aukera gehiegi ez izatea, e.a.

Halaz guztiz, hainbat urrats emanik dago: sarrera-frogari, modulu bukaerakoari dagokionez. Nagusiki, zera nabari izan da: prozesua erdi eginik dutenak erabileran aurrera-pausu ederrik egin dutela.

Ikastaroen antolaketa

Ikastaroak, hasiera batean bederen, HAEEn bakarrik antolatu izan ditu; halere, lerro hauek idaztean, euskaltegi bakan batzuen eskaintzak ikusiak gara. Azken hauena gutxietsi gabe, HAEEn antolaturikoei gagozkie hemen.

Ikastaroen eskaintza Euskal Herriko Agintaritzaren Aldizkarian egin ohi da, baldintzen berri emanez. Zehaztasun gehiagorako HAEEn jo behar da. Hauek dira ezaugarri nagusiak: prozesuak, oraingoak, lau modulu hartzen ditu, bakoitzak 65 ikastordutuetatik, eta trimestreka banatzen dira, astean sei ikastorduko erritmoaz; era hierarkikoan antolaturik datoz. Jakina, ikastaro hauek administrazioko jendeari bakarrik dagozkie.

Ikasmateriala

Esan bezala, lan honek bide-urraketa egin beharra ekarri du, material berria ere sortarazi duelarik. Hain zuzen, bi motako ikasmateriala prestatzen ari da HAEEn: argitara ematekotan: batetik, ikasge-lako prozesuari hurbil-hurbiletik atxikitako materiala izango da; bestetik, testugintzari lotuagoa, administrazioko

testu-motak lantzeari lotua.

Bukatzeko, esan behar da, ikastaroen xedea jendea lana euskaraz egitea eragitea dela; hain zuzen, gauza jakina da, hizkuntza bat erabiltzetik bestea erabiltzera pasatzeko ezinbestekoa dela gaitasun on eta sakona; zenbat eta egoera diglosikoagoan bizi, orduan eta gaitasun sakonagoa behar. Hau ere motibazioaren elementuetarik bat izaki.

Dionisio Amundarain

HAEEn 4. H.E.erako prestaketa-ikastaroen arduraduna

Zenbat
eta egoera
diglosikoagoan bizi,
orduan eta
hizkuntza-gaitasun
sakonagoa behar

Euskaltzaindia: ekin eta jarrai 75 urtetan zehar

Urriaren 1ean, Oñatiko Unibertsitatean ospatutako ekitaldiaz eman die hasiera Euskaltzaindiak Akademia sortu zeneko 75. urteurrena dela eta antolatu dituen ekitaldi bereziei. Ekitaldiok 1994ean zehar luzatuko dira, datorren urteko urrian egingo den euskara batuari buruzko biltzarrekin amaitzeko.

Oñatiko hasierako batzarre ireki horretan, euskararekin zerikusirik duten elkarteetako ordezkariak eta Euskaltzaindiaren babesle diren erakundeetako agintariak bildu ziren. Angel Maria Iturbe Oñatiko alkatearen ongi-etorriaz hasi zen ekitaldia; ondoren, Jean Haritschelhar euskaltzainburuak hitzaldi berezi bat eskaini zuen, Endrike Knörrek, Euskaltzaindiako idazkariak, 75. urteurrenako egitaraua ezagutarazi zuen.

Ekitaldiari amaiera emateko, hiru foru diputazioen izenean Gipuzkoako diputatu nagusia den Eli Galdosek, Nafarroako Juan Cruz Allik eta Jose Antonio Ardanza lehendakariak hartu zuten hitza.

Euskaltzaindiaren historia laburra

Esan bezala, 1994ean 75 urte beteko dira Hego Euskal Herriko diputazioek, 1919ko urriaren 7an bere lehen bilkura burutu zuen Euskaltzaindiaren estatutuak onartu zituztenetik. Urte bete lehenago, 1918ko irailean, Oñatiko Unibertsitatean egindako Eusko Ikaskuntzaren lehen batzarrean, Euskaltzaindia sortzea onartu zen.

Ordurako, asko izan ziren Akademia baten beharrianaz jabetu zirenak. Lehenengo proposamenak entzun zirenetik, mende erdia igaroa zen proposamen haiek ezertan gauzatu gabe. Argi zegoen XX. mende hasierako lagun partikularren ahaleginak hutsalak gertatzen zirela, eta herri-agintarien laguntzak bakarrik lortuko zuela erakunde akademikoa garatu ahal izatea.

Erakundeen eskuhartzearen ondorioak ez ziren bapatekoak izan, baina bertan behera gelditu ziren saioetan, finkatuz joan ziren bidean zegoen Akademiaren oinarriak nagusienak.

Azkenik, 1918ko urtarrilaren 25ean, Kosme Elgezabal eta Felix Landaburu diputatuak euskaraz aurkeztutako proposamena onartu zuen Bizkaiko Foru Diputazioak. Bertan, Hego Euskal Herriko beste diputazioekin batera, Akademia sortu eta beren laguntzaz eutsi ziezaiotela eskatu zuten.

Ordurako eginda zegoen Eusko Ikaskuntzaren I. Batzarrerako deialdia. Diputazioek Batzarreari proiektua aztertzeko eta berau bideratu eta gauzatzeko eskatu zioten. 1918ko letik 8ra bitartean burutu zen Batzarrea Oñatiko Unibertsitatean eta, bertan, Batzarrearen Hizkuntza Sailaren buru zen Domingo Agirrek, euskara ikertu eta jagoteko erakunde bat sortzeaz iritzia emateko eskatu zien sailkideei.

Proposamena ahobatez onartu zen eta, gainera, erakundearen jardun-eremua ere zedarritu egin zen: euskararen ikerketa linguistikoa eta beroni babesa eman eta iraunaraztea izango ziren helburuak. Batzarreak aukeraturako talde batek bere gain hartu zuen Akademiaren aurreproiektua prestatzea, ondoren diputazioek azter eta onar zezaten.

Normahiren ideia eta proposamenak jasotzeko epearen ondoren, aurreproiektua idatzi zen, eta berriro ere prentsabidez jendaurrera azaldu; azkenik, zuzenkizunak eta oharrak bildu eta gero, 1981eko azaroan lortu zuen erabateko onarpena proiektuak. Oñatiko Batzarrean sortutako Eusko Ikaskuntzak arautegiaren proiektua bidali zuen diputazioetara, eta haiek baiezkua eman zioten 1919an zehar: apirilean Gipuzkoak, maiatzean Bizkaia, irailean Arabak eta Nafarroak.

Arautegiak hamabi kideko kopurua ezarri zuen Euskaltzaindia osatzeko. Hauetako lau, Oñatiko Batzarrean bertan izendatu ziren; gainerako zortziak izendatzeko batzarre berezia egin zen Gipuzkoako Diputazioaren Jauregian. Resurrección María de Azkue hautatu zuten euskaltzainburu bere lanak 1920an hasi zituen Euskaltzaindia osatzen zutenek.

Gerrate Zibilaren ondoren, 1941etik aurrera, zenbait izendapen anomalo egin ziren Akademiak aurrera egin zezan, atzerrian zeuden euskaltzain batzuen ordezkari beste batzuk izendatuz, baina behin-behineko "ordezko" gisa. 1949an egoera taitzeko, euskaltzain kopurua 18 kideetara jaso zuten, eta 1964ean, 24 kideetan finkatu zen euskaltzainen kopurua.

1919an sortu zenetik, erakunde ofizial baten erara onartu zuten Akademia orduko diputazioek, euskararen ikerketa eta jagotea aurrera eraman ahal izateko. Lau diputazioek erakundea babesteko hitza eman zuten orduan, eta zinez bete izan dute emandako hitza, aurkako une labur eta larrietan izan ezik. 1976an, Franco hil eta berehala, Espainiako Hezkuntza eta Zientzia Ministraritzaren proposamenez eta

1993rako duen aurrekontua 275 bat milioitakoa dela. Milioi horietako 183tik gora diputazioen eta gobernuen aportazioetatik dator eta, esan bezala, kopururik garrantzitsuenak Eusko Jaurlaritzak ematen du.

Euskaltzaindiaren iharduerak

Ekin eta jarrai lelopean Euskaltzaindia sorreratik ari da adierazitako helburuak bete nahirik; hots, Iker eta Jagon sailek eskaturiko eskabideei erantzuten. Euskaltzaindiaren egintza eta iharduerak Bilboko egoitzatik zuzentzen dira; badu, ordea, Euskaltzaindiak beste lau hiriburuetan bere ordezkariak: Donostia, Gasteiz, Iruñea eta Baionan, alegia.

Euskaltzaindiaren ikerketa, agiri eta berriak *Euskera* aldizkari ofizialean argitaratzen dira 1920az gero. Aldizkari honetan erakundearen hileroko bileretan onartzen diren erabaki eta arauak argitaratzen dira; baita bilera horietan irakurri eta eztabaidatzen diren txostenak ere. Beste ekintza eta ospakizun batzuk ere burutzen ditu Euskaltzaindiak Euskal Herriko toki desberdinetan, aipaturiko aldizkarian ekitaldiotako kronika eta lanen berri emanez. Euskaltzain izendatu

berrien sarrera-hitzaldiak, harrerakoak, erantzunak nahiz euskaltzain oso, ohorezko edo urgazleren bat hiltzen denean egindako nekrologiak ere aldizkari berean ematen dira argitaratu.

Euskaltzaindiak beste zenbait argitarapen ere burutzen ditu: Iker Saileko azterketa-lanak; Jagon Saileko zabalkundeekikoak, Euskararen Lekukoak izeneko Saileko idazle euskaldun klasikoek edizio kritikoak, Onomastikon Vasconiae Saileko euskal onomastikari dagozkion ikerketak...

Euskaltzaindiaren lanik garrantzitsuenetarikoa euskararen batasuna eta normalizazioa lantzea da. Arlo honetan buruturiko lehenengoetariko zeregina alfabetoa batzea izan zen. Hau izan zen lehen urratsa, 1920ko estatutuaren eskatzen zitzaiona betetzen

hasteko: *Lexiko, sintaxi eta grafia eremuetako literatur batasunaz arituko da; batez ere, euskalki guztiak kontutan harturik, literaturaren batasunera joko du.*

Aipatu proiektua handiguratsua zen benetan; lehen garaiko euskaltzain lan erraldoiak gidari, batez ere Azkuerenak, erakundearen diru-babesari esker, bere lanak burutu bidean egungo sistema berriei baliatzeko parada du oraingoan Euskaltzaindiak. Batzordeetako lan koordinatua dela eta, badirudi laster izango dutela irteera egokia Euskaltzaindiaren betekizun gehienek. Bide honetan aurrera darraite, esaterako, *Orotariko Euskal Hiztegi* arduratzen den Hiztegi-gintza batzordeak, *Lexiko* Erizpiden Finkapenerakoak eta Egungo Euskararen Bilketak-Lan Sistematiakoaren batzordeak, Gramatika Arau-Emailek aurreratua daukan Gramatika Batzordeak, e.a.

EUSKALTZAINDIA

urte bereko otsailean egindako Ministrarien Kontseiluaren deliberamenduz, Juan Carlos Erregeak dekretu baten bidez Euskaltzaindiaren ofizialtasuna erabaki zuen estatutuak onartuz. Akademiari *Real Academia de la Lengua Vasca* edo *Euskeraren Erret Akademia/Euskaltzaindia* izena ezarri zitzaion.

Bestalde, Euskal Herriko Kontseilu Orokorrek 1978an Euskaltzaindia onartu zuen euskararen iraupena, lantze, finkapen eta batasunerako erakunde ofizialtzat. Aipatu onspena, Araba, Gipuzkoa eta Bizkaiko herrialdeei dagokienez, Gernikako Estatutuak berretsi egin zuen: *Euskeraren Erret Akademia/Euskaltzaindia, euskarari buruz, Kontsulta-Erakunde ofiziala da.*

Araba, Gipuzkoa eta Bizkaiko diputazioetako diru laguntzek, eta baita Nafarroako lehenagoko Diputazioaren jarraipen den Gobernuarenak ere, eusten diote Euskaltzaindiari. Aipatutako babesez gain, Estatuko Gobernuak erakundearen aurrekontua zati txiki batez hornitzen du, eta kopuru handiaz, aurrekontuko kopuru erdia baino gehiagoz, Eusko Jaurlaritzak.

Aurten, lehenengo aldiz, Iparraldeko erakundeek ere eman diote laguntzarik Euskaltzaindiari. Hauekin batera, ezin ahaztu hainbat udal, erakunde eta norbanakoen laguntzak. Orientabide moduan, esan dezagun Euskaltzaindiak

Euskararentzat eta euskal kulturarentzat oro har, berebiziko garrantzia izan dute Arantzazun hartutako erabakiek, euskara batuaren oinarriak ezarri baitziren bertan

1994erako egutegi laburra

Urtarrilak 27-28-29:	JAGON jardunaldiak (Bilbo)
Otsailak 25:	LEF jardunaldiak - Lexikologia Erizpideen Finkapenerako azpibatzerdea - (Donostia)
Martxoak 25-26:	Gramatika jardunaldiak (Iruñea)
Apirilak 29:	Hiztegi batuaren jardunaldiak (Bilbo)
Maiatzak 26-27-28:	Ahoskerari buruzko III. jardunaldiak (Donostia)
Ekainak 23-24-25:	V. onomastika jardunaldiak (Miarritzi)
Uztailak 21-22:	Literatura jardunaldiak (Bilbo)
Irailak 21:	Euskaltzaindia osatu zeneko ospakizuna (Gipuzkoako Diputazioa)
Urriak 3-7:	XIII. Biltzar Nagusia (Leioa, Euskal Herriko Unibertsitatea)

Oharra: Euskaltzaindiaren asmoa da Gasteizen ere, "Araba eta Euskara" erakusketa dela eta, ospakizun bat egitea udaberrian.

Bestalde, Jagon Sailak euskararen hedapena eta jagotea ditu helburu. Azaldukoaz gain, Euskaltzaindiak euskararekiko ihardunaldi, bilkura eta batzarreak antolatzen ditu.

Euskara batuaren 25 urteak

Datorren urtean, aipatutako urteurrenaren gain, beste ospakizun berezi batek izango du euskara protagonista: hain zuzen ere, euskara batuaren 25. urtebetetzea. 1968an, Euskaltzaindiak 50 urte bete zituela eta, batzarre bereziko deia egin zuen Arantzazun gai bakar bat jorratzeko: euskara idatzaren batasuna. Euskararentzat eta euskal kulturarentzat oro har, berebiziko garrantzia izan dute hantutako erabakiek, euskara batuaren oinarriak ezarri baitziren bertan.

Besteak beste, euskararen batasun prozesuan orain arte egindakoa aztertzea da mugari honen helburua. Horretarako, datorren urteko urria arte iraungo duen ekitaldi-egitaraua osatu du Euskaltzaindiak.

Urte osoko egitarauari dagokionez, esan beharra dago datozen hilabeteotan egingo direnak nolabaiteko kongresu txikiak izango direla. Euskaltzaindiko iturrien arabera, "oraindik zirriborroa besterik ez dago egina; dena den, bederatzi biltzar egingo dira: hiru Donostian, beste hiru Bilbon, eta

bana Gasteiz, Iruñea eta Miarritzen". Edonola ere, guztiek helburu beretsua izango dute: "Orain arte egindakoa laburbildu nahi da, etorkizuneko finkatzeko".

Datorren urteko urrian Euskal Herriko Unibertsitatearen Leioako kanpusean euskara batuaren inguruan egingo diren jardunaldiekin amaituko da biltzar sorta hau.

Urte osoko egitarau hau aurrera eramateko 11 milioi pezetatik gorako aurrekontua du Euskaltzaindiak, ohizko jardueretarako behar dituen 284 milioi pezetarantz

behar zaiena. Aipatzekoa da, Eusko Jaurlaritza, Nafarroako Gobernua, EAEko hiru diputazioak, Espainiako Hezkuntza Ministeritza, Iparraldeko Kontseilu Orokorra eta Euskal Herriko udalak, EUDElen elkarturikoak, direla finantziabide nagusiak.

Datu horiei kontrajarriz, esan behar da, 50. urteurrena ospatu zuenean 600.000 pezeta inguruko aurrekontua zuela urte osorako Euskaltzaindiak, eta urte bereko Arantzazuko Batzarreko 3.000 pezeta erabili zirela.

Jean Haritschelharren ikuspuntua

1962tik Akademiako kidea den Jean Haritschelhar dugu gaur egun euskaltzainburu. Oraingo honetan egundoko protagonismoa ari da agertzen Haritschelhar jauna; Euskaltzaindiaren 75. urteurrenaren ospakizunak hasi bezain laster, denbora eskas ari zaio gertatzen konpromezu guztiak betetzeko: hitzaldiak, jardunaldiak, Akademiako biltzarrek, elkarriketak komunikabide guztietan, etab.

Arantzazuko Batzarre hark euskararen batasunerako pausuak ematea ezinbestekotzat jo zuela adierazi du Haritschelharrek; berak gogorarazten duenez, euskara idatzia batzea zen Akademiaren helburu nagusia hasiera-hasieratik.

Datorren urtean egingo den batzarre historikoari buruz ere, ondorengoa adierazi du euskaltzainburuak: "Beste aurrera-pausu bat izan beharko du; Akademiako batzorde guztiek batzarre horri begira lan egin dezaten nahi dugu. Halaber, Lexikologi Erizpideen Finkapenerako batzordeak (LEF) bere proposamen berriak aurkeztuko ditu, bileran eztabaida ditzagun. Beharbada, *hikari* buruzko problematika aztertuko dugu, nahiz eta zerbait erabakitzea oso zaila izango den".

"Gainera, -erantsi du Haritschelharrek- beste batzorde batek Hiztegi Baturako lanetan dihardu, eta uste dut 5.000 hitz baino gehiago proposatu dituela. Bestalde, Onomastikako batzordeak kanpoko toponimo eta antroponimoen erabilerari buruzko zenbait erabakiak emango ditu ezagutzera.

Euskaltzaindiak arau gutxiago ezarri behar dituela defendatzen dutenen kritikak onartzen ditu Haritschelharrek; baita Akademiak euskara batuari buruzko neurri zehatz eta azkarrik hartu behar dituela esaten dutenak ere: "bide ertain bat jarraitu behar dugu; batuari buruzko neurriak hartu beharko genituzkeela diotenei, behintzat bide seguritik gabiltzala esango nieke. Eta hizkuntzari buruzko erabakiak hartzen dituztenak idazleak direla diotenei, zuzen daudela esango nieke; hori beste hizkuntzetan gertatzen dela, baina kontuz!: hizkuntza normalizatueta soilik".

"Euskalkien aberastasuna hartu behar da -dio- baina batzuk *berri* eta beste batzuk *barri* esateak ez du aberastasunik esan nahi, aldaketa fonologiko bat besterik ez baita, eta hor biatetik bat aukeratu beharra dago. Baina batzuek *lortu* eta beste batzuek *erdietsi* erabiliz gero, forma biak gorde behar dira, sinonimoak izanik hizkuntzaren aberasgarri delako. Lexikorekin zerikusirik duen eginkizuna ez da gauza erraza, eta hor bideak irekiak utzi behar dira: hitz berriak sortzerakoan, kanpotik etorritako zenbait forma onar daitezke batzuetan, eta beste batzuetan, euskararen errektursoez baliatuz, hitz berriak asmatu".

Jon Ander Madina
Kazetaria

Euskaltzaindiak arau gutxiago ezarri behar dituela defendatzen dutenen kritikak onartzen ditu Haritschelharrek; baita Akademiak euskara batuari buruzko neurri zehatz eta azkarrik hartu behar dituela esaten dutenak ere

*Ukatu egin du etorriko **denik** ala Ukatu egin du etorriko **dela**?

Euskal gramatiketan ontzat eman ohi den araua da perpaus nagusia ezezka doanean konpletiboari dagokion atzizkiak *-ela* barik *-enik* izan behar duela. Hots:

- (1) a. *Aurrekontua murriztu egin behar DELA uste du oposizioak.*

baina b. *Aurrekontua murriztu behar DENIK inork ez dio.*

Nolanahi ere, delako "lege" hau ez da erabatekoa, baditu debekuak. Debekua erabat bortitza izan liteke batzutan eta, beste batzutan, horrenbestera iritsi gabe, hobeto ematen duela dirudi *-ela*-k *-enik*-ek baino.

Arauaren mugak

Azal ditzagun lehenbizi arauak izan ditzakeen mugak:

▣ Perpaus nagusia ezezka eman arren, *-ela* atzizkia aurkituko dugu zenbaitetan. Kasurik nabarmenena perpaus konpletiboa izen predikatu baten (*egia, gezurra, dudazkoa, gauza jakina*, e.a.) subjektu gisa doaneko genuke:

- (2) *{Egia, gezurra, gauza jakina} da inflazioak behera egin duela.*

litzateke baiezkak. Baina honen pareko ezezka *-ela* eskatzen du eta ez, *-enik*:

- (3) a. *Ez da {egia, gezurra, ...} inflazioak behera egin duela.*
b. **Ez da {egia, gezurra, ...} inflazioak behera egin duenik.*

Debeku honen arrazoiak aski argia da. *Gezurra, egia*, eta antzeko predikatuekin subjektuak ezin du *-enik* hartu, partitiboa baita. Izan ere, partitiboa, izen sintagma "normaletan" ere debekatua dago izen-predikatuzko perpausetan:

- (4) **Libururik ez da merkea.*

(3b) eta (4) arrazoi beragatik izango lirateke okerrak. Horra, beraz, lehen muga.

▣ Gainerako aditz predikatiboekin, ezezka *-enik* erabiltzeko arauak zenbateraino behartzen gaituen ere jakin beharko genuke. Hau dela eta, esan behar da delako erregela horrek tradizio labur samarra duela euskaraz, gure autore zaharrek ez baitzuten erabiltzen edo oso bakanka erabiltzen baitzuten. Baina ustezko gramatika arau hori geure egina dugunok ere zenbaitetan ez dugu bete beharrik ikusten. Adibidez, *ahaztu* aditzarekin, beti ere ezezka *-enik* erabiltzen dugunik:

- (5) a. *Ez ahaztu bihar bilera dugula.*
b. *??Ez ahaztu bihar bilera dugunik.*

Baizik juntagailua tartean dela ere, perpaus nagusia ezezka joateak ez dakar, nahi eta ez, *-enik*-en erabilera, *-ela*-rena baizik:

- (6) *Ez zidan esan etorriko zela ahaleginduko zela baizik.*

(6)-an galdegai-mintzagai jokoa sartzen da tartean, dirudienez. Beste batzutan, berriz, aditza ezezka emanda ere, konplementuan baieztatzen dena egiazkotzat ematen dugu. (5)-ean, adibidez, hori gertatzen da. Agian horregatik ez dugu hain erraz onartzen partitiboa.

Bide honetatik esplikatu liteke *ukatu* aditzarekin gertatzen dena ere. Ditudan datuen arabera, aditz honek konpletiboa daramanean, gehienetan ezezka perpausa dugu. Exenplurik ugarinak, gainera, ezin *ukatu* tankerakoak ditugu:

- (7) *"Ez in ukatu ditek, asko laguntzen duela liburu onak"*

dio Agirre Asteasuok. Horrelako itzuliak dira gehienak. Gainera, gehienetan ez da *-enik* inondik ere agertzen *-ela* baizik. Arrazoiak goian eman dena izan liteke, alegia, ezin *uka*

daiteke dioenak esaten duenaren egiaren balioa azpimarratu nahi du. Jakina, Agirrerren kasuan bestela ere ez luke *-enik* erabiliko, ez baitu inoiz erabiltzen. Baina beste autore gehienek ere *-ela* erabiltzen dute kasu honetan.

Hau litzateke, hortaz, *-enik* atzizkiaren erabilerrari ezarri beharko litzaiokeen bigarren muga. Hots: zenbait aditzekin edo zenbait esamoldetan, -hau, hein handi batean, oraindik azterkizun bada ere- perpaus nagusia ezezka *-ela* izan arren, *-ela* agertuko zaigu. Oraingoan, haatik, debekua ez da lehen bezain zorrotza, zeren sarritan txandakatze bat bezala aurkitzen baitugu.

Zalantzazko erabilera komunikabideetan

Honaino ezezka *-enik* aritu gara eta ustezko lege horrek mugak izan ditzakeela ikusi dugu. Gaurko zenbait idazlek, ordea, eta, batez ere, komunikabideetan, *-enik* atzizkiaren erabilera murriztu beharrean, hedatu egiten dute baiezkak

perpausetan ere *-enik* erabiltzea proposatuz. ETB-k argitaratutako *Euskarazko Albistegiatarako esku-liburua*-n honela esaten da: "Ezezko kutsua duten zenbait aditzek ere, barenan dute ezkutaturik ezezkoasuna eta horien bidez egindako osagarriak, "-NIK" atzizkia har dezake esaldi nagusiak baiezkak itxura izan arren. EZEZTATU, GEZURTATU, UKATU,... dira, besteak beste, horrela joka dezaketan aditzetako zenbait". Egunkariaren *Estilo liburuan* ere gauza bera. Hemen ere *-enik* erabiltzea zilegitzat ematen

dute eta, gainera, *-enik* eta *-ela*-ren arteko diferentzia markatzen saiatzen dira: "ez da gauza bera -diote- hori esan zuela *ukatu* du eta hori esan zuenik *ukatu* du. Lehenbizikoan, badirudi guk badakigula esan zuela, edo nahiko ziurra dela esan izana, eta berak *ukatu* egiten duela. Bigarrenetan, oster, inork ezin du ziurtatu esan zuenik".

Hor aipatzen den bereizketa horrek, horrela izatekotan, ezezka perpausetarako balioko luke. Nolanahi ere, ez dut uste bidezkoak direnik ez aipatu bi estilo-liburuek egiten duten gomendioa ez gomendio horren eraginez euskal komunikabideetan gero eta hedatzenago ari diren *-enik* guztiak. Gure literaturan oso gutxitan ageri da *ukatu* baiezkak konpletibo batekin. Baina kasu gehienetan, *ukatu*-ekin *-ela* agertzen da eta ez *-enik*, bai baiezkak bai ezezkoak.

Hortaz, hemendik atera dezakegun ondorioa da *-enik* atzizkiaren erabilerrari ezezka perpausetan mugak jar dakizkiokeela. Baina atzizki honen erabilera baiezkak zabaltzea okerra dela esatea askotxo bada ere, bultzatu behar ez litzatekeen jokabidea litzatekeela behintzat esan daiteke. Beraz, *ukatu*-k, ezezka zein baiezkak doanean, bere konpletiboari *-enik* ezarri beharrean *-ela* ezartzea eskatzen duela dirudi.

Patxi Goenaga
EHUko irakaslea

Administrazioaren belarriak

Ez dakit nola funtzionatzen duten iragarki-agentziek. Ez dakit administrazioak, aurpegi hieratikodun dama hotz horrek, zein baldintza ipintzen dizkion agentzia bati. Ez dakit administrazioak kontrolatzen ote dituen egunkarietako abisuak, irratietako jardunak, kaleetako paskinak eta hormetako iragarki dotoreak. Ez dakit ezer mundu horretaz guztiaz, ez dut inorekin hitz egin iragarki ofizialen funtzionamenduaz. Ez daukat, ordea, inorekin trabes egin beharrik asmatzeko jokabide zenbaiten prozedura.

① Demagun iragarkiak elebidunak direla. Kasu guztietan iragarkiaren orijinala gaztelaniaz burutua da, ondoren euskara dezaten. Oso ondo ikusten da jokabide hori unibertsitateko ikasketak nahiz kirolak iragartzen dituzten oharretan: gaztelaniaz datorren zerrenda ordenu alfabetikoan ikusiko dugun bitartean (atletismo, ciclismo, vela... arquitectura, medicina, quimica, veterinaria...), euskarazko zerrendaren ordenuak gaztelaniazkoa jarraitzen du (atletismo, ziklismo, bela... arkitektura, medikuntza, kimika, albaiteritza...).

② Gaztelaniazko iragarki grafikoetan mezuaren gunea errespetatzen da hitz bat destakatzerakoan (nuevo plazo a las BECAS). Euskarazko bertsioan gaztelaniazko gunen grafikoaren morroin da iragarkia (epe berria BEKEI). Erdal irakurleak badaki *bekak* direla ohargai, mezuaren gunea errespetatu baita. Euskaldunak ez daki *bekei* hori zer den, surf-taula baten marka berria, ala Berkeley Unibertsitateko laburdura. Ezer ez, behintzat, bekekin zerikusia lukeena, letra txiki eta guzti irakurtzen ez badu.

③ Itzuli beharreko testu soila ematen zaio itzultzaileari, beste aipamenik gabe: *itzul zak halako*. Itzultzaileak ez daki -seguruena galdetu ere ez du galdetzen- halako hori zein kontestutan joango den, nolako soportea izango duen, zein izango den paskinean hitz eta esaldi bakoitzak beteko duen tokia.

④ Erdal iragarkien kontrola zehatza jarraitzen du kontra-

tatzaileak. Ez du, ordea, euskarazkoenaren arretarik.

⑤ Iragarkia pentsatzerakoan, marketing-aren legeak jarraitzen diren bitartean, itzultzerakoan euskararen legeak jarraitzen dira (jarraitzen direnean), baina ez marketing-arenak.

Ondorio batzuk besterik ez ditut plazaratu. Atera ditzaket beste hamaika. Demagun protesta egiten dugula horren aurrean. Euskaraz. Egon gintezke lasai. Administrazioak mingaina elebiduna du, baina administrazioaren belarriak (berez gor samarrak ohi direnak), seko gortuak daude euskararentzat. Administrazioak ez du euskara entzuten. Nik neuk salatuak ditut egunkarietan-eta unibertsitateko iragarkiak hiruzpalau aldiz. Alfer-alferrik.

Administrazioa gaztelaniaz ari da euskara darabilenean ere (itzulpen sare bat da administrazioa), ez du euskaraz

agintzen (euskarazko buletinen interpretapenak sortuko luke makina bat auzi tribunaletan), ez du euskara ulertzen (euskal itxura sinetsiz administratuok euskaraz segitzen badugu, *en erderaz, por favor erre-gutzen zaigu*).

Hiru errekurtsio, gutun banarekin, bidaliak ditut administrazioko sail batera, multa ken ziezadaten. Beti erantzuten zidaten, baina

gaztelaniaz, eta nik bidalitako gutunen oso beste bide batetik: multak handituz, epez kanpo nenbilela argudiatuz. Okurritu zitzaidan laugarren errekurtsio bat gaztelaniaz egitea. Gaur arte. Ez nabil epez kanpo eta multa kendu didate.

Horixe da gorabehera honetan guztian okerrera: arazorik izan nahi ez bada, hobe dugula gaztelaniaz aritzea.

Anjel Lertxundi
Idazlea

**Administrazioak
mingaina elebiduna du, baina
administrazioaren belarriak
(berez gor samarrak ohi
direnak), seko gortuak daude
euskararentzat**

EUSKALTERM: telematika bidezko terminologi kontsulta

1990eko abenduaren 20az gero, Euskal Autonomi Elkarte herri-administrazioek (udalek, foru-aldundiek eta Eusko Jaurlaritzako sailek) EUSKALTERM terminologi bankurako sarbidea izateko aukera dute. Egun hartan, UZEI eta HAEE erakundeek lankidetzaz hitzarmena izenpetu zuten. Hori dela eta, azken hiru urteotan HAEEk deialdia egin du zerbitzu hori eskainiz. 51 udal, 3 foru-aldundi, Jaurlaritzako 7 sail eta 6 erakunde autonomiadun dira orain arte sarbidea izan dutenak.

Zer da terminologi bankua?

Terminologi bankua hiztegi automatizatua da, hau da informatizatua. Egun, ezinbesteko lantresna da itzultzaileentzat eta eremu berezituetakoz hizkuntza erabili behar duen ororentzat, irakasle, idazle, produktu-egile eta -saltzaile, etabarrentzat alegia.

Paperezko produktuekin (hiztegi, lexiko eta glosarioekin) konparatzen badugu, begi-bistakoa den aldea ikus dezakegu: hiztegiak lan itxiak dira, hots, argitaratu ondoren ez dago datu berririk sartzerik, edo aldaketarik egite-rik; terminologi bankuak, berriz, barruko informazioa eguneratzeko aukera ematen du, beraz, datuak etengabe berritu, osatu eta aberasteko aukera. Informatikari esker, bate-tik, bestela bildu ezin diren datu-multzoak biltegitatu egiten dira eta, bestetik, esku-ratze-prozesua erraztu egiten da. Baina, ikus dezagun zer eskaintzen duen terminologi bankuak:

- **terminologiari dagokionez:** erabiltzaileak ikerketa terminologikoan ematen duen denbora murriztea, zuzenean datuak biltegitatzea eta eguneratzea, erabiltzaileek lankidetzaz plangintzari esker bankuaren elikatze-prozesuan parte hartzea, metodologia eta lanarekiko arauak bateratzea, fitxak sailkatzea, eremu berezituetakoz terminologia bateratu eta ondorioz normalizatzea, erabiltzaileen esku terminologia finkoak jartzea eta argitalpenak prestatzen laguntzea;

- **informatikari dagokionez:** erantzunak momentuan jasotzea, nahi den momentuan, orduan, egunean bankura jo ahal izatea, terminalen bidez lantokietan lotzeko aukera izatea, terminologi fondoan erabiltzaile-kopurua handitzea, metodo zaharrek ahal-bideratzen ez duten datu-kudeaketa egitea eta erabilerraza izatea.

Bankuak etengabeko eguneratzea eskatzen du, zientzia, ekonomia, teknologia eta beste zenbait arlotako garapen azkarra kontutan hartuz.

Terminologi bankuaren egitekoa

Erabiltzaile-talde zehatzen eskakizunak jasotzea da terminologi datutegiaren egitekoa. Erabiltzaile jakinei, hots, edozein eremutako adituei, itzultzaileei, irakasle-ikasleei, argitaratzaileei eta komunikabideetako eta administrazio profesionalen eguneroko ihardunean dituzten terminologi arazoei aurre egiten laguntzea du helburu. Hizkuntzaren hitzunei terminologia bateratua erabil ahal izateko ezinbesteko lanabesa dugu.

Telematika-bidezko kontsulta

Kontsulta bideotex sistemaren bidez egiten da, Telefonikatik zuzenean edo SPRITELen balio erantsiko sarearen bitartez. EUSKALTERM-en sartu ahal izateko behar den ekipoa bideotex terminala edo egokitutako ordenadorea da. Ordenadorea (PC zein Macintosh) egokitzeko, modema (V-23 araua onartzen duena) eta emulazio-programa jarri behar dira.

HAEEk jarritako sarbide guztiak SPRITELen bidezkoak dira eta beti PCari modema lotuta.

Bideotex sistema erabilerraza da, baina motela. Sistemaren moteltasuna gairiditu nahian, ASCII bidezko kontsulta prestatzen ari da.

SPRITELen bidez eta VT 100etik egingo da (EURODICAUTOM, Europako Elkarte terminologi bankuan sartzeko bezala).

EUSKALTERM-en edukina

Hiztegiak *bi egitura* ditu: *1* eta *2*.

1 egitura fitxa terminologikoak daude: erabil-eremu desberdinetako termino zientifiko eta teknikoak euskaraz, gaztelaniaz, frantsesez, ingelesez eta inoiz latinez ere bai (izendegian). Batzuetan, definizioak ematen ditu. UZEIk landutako hiztegi-tako materiala da (74.000 fitxa).

2 egitura fitxa terminologikoak (1 egitura-koak) baina frantsesez eta ingelesezko baliokiderik gabe, *itzulpen-fitxak* (55.000), *kontsulta-fitxak* (9.000) eta *hustuketa-fitxak* (12.000) daude. *Hustuketa*-fitxategian azken hilabeteotan *beste iturri batzuetatik iritsitako*

fitxak kontsulta daitezke: ELHUYAREN landutako elektronikako zerrenda; Estatu-izenak, 1975eko EUSKERAN argitaratuak; E.J.ko Hezkuntza Saileko zerrendak; Hego Euskal Herriko hiriburu-tako hainbat herritako kale-izenak; Hego Euskal Herriko herrien izenak (ofiziala zein den adieraziz); Toki-Jaurlaritzaren Oinarriak arautzen dituen Legea (HAEEk argitaratua); Europako Itunaren Hiztegia (HAEEk argitaratua); Eusko Jaurlaritzako sailak, sailordetzak, idazkaritzak; Euskal Herriko herri-erakundearen barne-errotulazioa (HPIN eta HAEEk argitaratua); eta EUSKALTERM zerbitzuaren erabiltzaileek egindako ekarpenak.

Fitxegain, *posta elektronikoa* ere badu EUSKALTERMek. Horrela, erabiltzaileek beren kontsultak, ekarpenak, kritikak, ohar-ak e.a. egin ditzakete.

Azkenik, ez da ahaztu behar guzti horren atzean dagoen filosofia: eremu berezitu-tan, modu batera edo bestera, dihardugunon artean bide bateratua urratzea. Horretarako, EUSKALTERM zerbitzuaren erabiltzaileen artean sare bat osatu da, eta beren ekarpenak egin ditzaten eskatu diegu, horrela batek egindako lana probetxuzkoa izango da besteentzat, eta ez alferriko lana.

UZEI eta HAEEren artean bateratze-saioak egiten ari dira. Horren ondorioz, fitxa batean *B* ponderazio-marka azaltzeak bi erakunde- proposamena dela esan nahi du, termino bateratua alegia; *U* ponderazio-markak UZEIren proposamena dela eta *H*-ak HAEErena.

Araceli Diaz de Lezana

Miel Loinaz

IZOko terminologi arduraduna UZEIko terminologi arduraduna

Mezua eta testua antolatu

Oraindik orain argitara emandako akordio batek (1) azaltzen duenaren arabera, idazkera ulergarria ziurtasun juridikoaren mesederako da.

Horrela bada, idazkera ulergarriaren aldeko saio honetan, hauxe da mahaigaineratu nahi dugun gaia: nola antolatu informazioa eta testua, hots, edukia eta forma, mezu-hartzaileek idazkiak errazago uler ahal ditzaten.

Lerrootan azalduko dugun metodologiak, funtsean, kasu guztietarako balio badu ere, adibide bat behar eta, xedapenetako (dekretu, agindu, erabaki...) honako zati hau asmatu dugu:

"ERABAKIA...."

Ordezkaritza organoei, lan-baldintzak zehazteari eta Obabako administrazio publikoen zerbitzurako funtzionarioen partaidetza buruzko uztailaren 5eko 9/1995 Legeak, uztailaren 6ko 7/1995 Legeaz zerbait aldatua izan zen **hori**. Obabako funtzionario publikoen negozio kolektiboa eta laneko baldintzak erabakitzen **akoan** funtzionario publikoek izango duten partaidetza arautzen ditu **eta hori**, sindikatuak aitortzen zaien ordezkotza-gaitasunaren bidez, funtzionario publikoen lan-baldintzak erabakitzeko akordioetara hel daitezke **eta akordio horiek** beren eskumeneko gaiak dagozkienak izango dira **eta horiek** balioa eta eginkortasuna izateko, dagozkien Administrazioko gobernu organoaren onespenez beharko dute. **horrenbestez** ERABAKI DUTU.

Atal bakarra.-..."

Bistan denez, gai eta ideia bat baino gehiago azaltzen da puntu **bakarreko** erroaldi **bakar** horretan, ideia ideien gainean datorrelarik. Eta, noski, honelako testu baten aurrean, mezu-hartzaileak behin eta berriro irakurri behar izaten du gai eta ideia guztiak bereizi eta ulertu ahal izateko.

Guk, aldiz, zera proposatzen dugu: informazioa (gaiak eta ideiak) **ordena jakin batean** azaltzea, eskuarki gaiak erroaldi banatan eta ideiak esaldi banatan jartzea, irakurlearen buruak jarraitu ezin duen **esaldi luzerik ez idaztea**, eta, azkenik, pentsatutako plangintza horren arabera, testuaren zati eta azpizati guztiak elkarrekin ezkontuta **agertzea** testuari osotasuna eman ahal izateko.

Informazioari gagozkiorarik, bada antolatzeko eskema ugaririk:

- a) ideia orokorrak lehenengo erroaldian, eta xehetasunak ondorengoetan;
- b) gertatutakoa kronologikoki azaltzea;
- c) informazio garrantzitsuen lehenengo erroaldian, eta gainerakoa ondorengoetan;
- d) mezu osoaren laburpena lehenengoan, eta hor azalduko gaien garapena ondorengoetan, etab.

Azken batean, kasu bakoitzean ikusi behar da zein orde-nak errazten duen gehien ulergarritasuna. Halaz guztiz, aukeratzeko den erroaldi-antolamenduak dagokionez, oro har, **lehen erroaldia da** testua finkatzen duena. Ezinbestekoa da, hortaz, lehen erroaldia idazteko garaian, arreta berezia jartzea.

Aukeraturako plangintza horren barruan testu osoa eraikitzeke, erroaldiez gain, badira beste **antolatzaile** batzuk ere; hala nola, zenbait lokailu, puntuazio-zeinu, loturazko esamolde, zenbait sintagma, etab; eta inoiz, baita aditzaren posizio markatua ere. Horiek guztiek hainbat zeregin betetzen dute, plangintza baten arabera testu osoa antolatzeko lanean. Adibidez, gaiak zein ideiak kokatzea, bereiztea, zehaztea edo kontrajartzea; ideia nahiz gai berriei sarbidea ematea; esaldiko informazio berria eta zaharra nabarmenaraztea; testuan lehenago emandako informazioa berreskuratzea; testuan ondoren datorren informazioaren erreferentzia egitea... Hitz bitara ekarritik, **ideia ideien gainean ez adieraztea**.

Baliabide horiek gogoan harturik, molde honetan berriedatzi dugu arestiko testua:

"ERABAKIA...."

Obabako funtzionario publikoen negozio kolektiboari **dagokionean**, ordezkari organoei, lan-baldintzak zehazteari eta funtzionario publikoek izan behar duten parte-hartzeari **buruzkoa da** uztailaren 5eko 9/1995 Legearen edukia.

Lege **horrek** uztailaren 6ko 7/1995 Legeaz zerbait aldatua izan den **horrek berorrek** Obabako funtzionario publikoen negozio kolektiboa arautzen du. **bai eta** lan-baldintzak erabakitzen **akoan** funtzionarioek zer-nolako parte-hartzea izango duten **ere**.

Horiek horrela, funtzionarioen parte-hartzea sindikatuen bidez egingo da, sindikatu bakoitzak ordezkatzeko duen jende-kopuruaren arabera. **hain zuzen**.

Halaber, akordio-gaiak sindikatuen eskuko diren **ean**, akordioetara iristeko **ahalmena izango dute** sindikatuak; **baina beti ere**, Administrazioko gobernu organoek onartu beharko dituzte, akordioak baliorik eta eraginik izango badute.

Horrenbestez, **honako hau** ERABAKI DUTU.

Atal bakarra.-..."

Ikus daitekeenez, azkenengo testu honetan erroaldiak pentsatutako plangintza baten arabera datoz; gainera, bestelako zenbait antolatzaile ere erabiltzen da lehenengo testuan ez bezala.

Bestalde, mezu osoa puntu bakar batean sartzeko "trebezia" agertu duenez, lehenengo testua bigarrena baino joriagoa litzateke zenbaiten ustetan, baina, testu bietan erabilitako antolatzaileak (biribil baten barruan datozenak) parekatuz gero, ez dugu uste hala denik.

Jexux Eizagirre

4. hizkuntz eskakizuneko irakaslea

(1) Akordioa, Jauriritzaren Kontseiluarena, 1993ko martxoaren 23koa, lege egitasmoak, dekretuak, aginduak eta erabakiak lantzeko jokabidea onartzen dituena:

Teknika juridikoari buruzko espenentziak eta gai honetan espezialistak diren dotrina, xedapen eta ekintzen kalitateak eta ulertgarritasunak duten garrantzia jartzen dute nabarmen. Tasun horiek betetzen badira, hartzaileek behar den bezala ulertuko dituzte xedapenak eta formalki hobeto egituratutako ordenamendua lortuko da, hau da, segurtasun juridikoa hobeto bermatzen duen ordenamendua.

Europako Elkarteko hizkuntza gutxituak: EUROMOSAIC taldearen egitasmoa

Hizkuntza-ugaritasunaren aurkako politika bateratzailea

Europa betidanik hainbat kultura eta hizkuntzaren biltokia izan da, baina gogoko izan edo ez, ugaritasun hori murriztu eta dena bateratzeko joera nagusitzen ari da, eta hortan Espainia ez da salbuespena. Gauzak horrela, garai batean oso emankorrak ziren kulturak (okzitanierarena adibide garbia izango litzateke) azken urteotan gainbehera etorri dira eta, orokorrean, demografia eta boterea kontuan izanik, estatu/nazio deitutakoetako kultura bakar batzuek egin dute gora: ingelesak, frantsesak edo italiarrak. Behera egin dutenak, berriz, kultura benetan berezia zuten hainbat herri -beharbada 30 baino gehiago- izan dira, zenbait kasutan sustaraiak historia aurrean bota eta jatorri indoeuroparra duten milaka urtetako kulturak.

Azken hamarkadetan gai honenganako sentsibilizazioa gero eta handiagoa da. Batetik, kultura horietako biztanleek beren eskubideez baliatzea behin eta berriro eskatzen dute, eta eskubide horien artean hauxe da oinarritzkoenetakoa: gizatalde (nazio edo kultura mailakoa) batekoa izateko eskubidea, beste kultura nagusiek errespetatu eta, are gehiago, sustatu beharko luketen eskubidea, alegia. Bestetik, politika, ekonomia eta gizarteko agintariekin zerikusia duten zenbait gizataldek estatu batzuek hizkuntza-ugaritasuna ez dutela kontuan hartu ikusi dute eta, gutxika-gutxika izan arren, baita onartu ere estatu horiek hizkuntza- eta kultura-politika bateratzaileaz dihardutela. Estatuko hizkuntza ofiziala ez diren gainontzeko hizkuntzetako hiztun-kopuruak gainbehera egin du etengabe, eta zenbait kasutan, abiada handiaz, gorago aipatutako politika bateratzailearen ondorioz. Beherakada horri aurre egitea da gizatalde txiki horien ahalegin nagusia.

Arazoaren berri garbi izateko, egoera hori azaltzeko erabiltzen den hitz multzoaz ohartu besterik ez dago: gutxiengoaren hizkuntzak, eskualde-mailako hizkuntzak, hizkuntza gutxituak, gutxi erabilitako hizkuntzak... Termino bakoitzak errealitatearen zati bat azaldu nahi izan du: hizkuntza jende gutxi erabiltzea ("gutxiengoarena"), geografikoki hedapen txikia izatea ("eskualde-mailakoak"), politikoki zapalduta egotea ("gutxituak") edo diglosian erabilitakoak izatea ("gutxi erabiliak").

Euromosaic lan-taldearen sorrera

Berezko hizkuntza duen hainbat gizataldek jasaten duen egoera larriaz jabetuta, Europako Elkartearen batzordeak egoera horren berri zehatza izateko lehen azterlanak egitea

agindu zuen orain hamar urte; eta azken urteotako aldaketa nabarmenak direla eta, gaia berriz aztertzeko agindu du.

Batzordearen baitako "Task Force Giza Baliabideak" erakundeak eskatuta, lehiaketan azkenera iritsi diren lau zen-

troek elkarlanean egitasmo bat egin zuten. Honakook dira lau zentruak: Fédération Nationale des Foyers Ruraux, Frantziakoa. Bere kontratua Centre Nationale de Recherche Scientifique-eko ikertzaile baten izenean, Henri Giordan-enean, izenpetu zuen; Hizkuntza Aniztasunari buruzko Ikerketa Zentrua. Zuzendaria Peter Nelde da eta egoitza Brusseleko Unibertsitate Katolikoan du (neerlandez dihardute); Research Centre Wales (Galeseko Ikerketa Zentrua), Glyn Williams-ek zuzendua eta University of North Wales-en (Bangor) egoitza duena; eta azkenik, Kataluniako Soziolinguistika Institutua, Kataluniako Gober-

European kultura
eta hizkuntzen
ugaritasuna
murriztu eta dena
bateratzeko
joera nagusitzen
ari da, eta hortan
Espainia ez da
salbuespena

nuko (Generalitat) Hizkuntza Politikarako Idazkaritza Nagusiko zerbitzuetako bat.

Lau zentruak bat egin dute *Euromosaic* talde-izenarekin, lan hori eta, ahal izanez gero, antzeko beste batzuk egiteko.

Lanaren mugak eta eragozpenak

Aztertu beharreko kasuak zenbat eta zeintzuk ziren zehaztea zen lehenengo lana. Arazoetako bat hizkuntza eta dialektoaren arteko muga aurkitzea izan da. Esate baterako, bablea (asturiera) aztertu egin dugu -dagokion autonomia-estatutuan onartuta dagoen hizkuntza-aldaira den aldetik- baina ez galegoa aztertzeke izandako zehaztasun eta sakontasun beraz.

Beste arazoetako bat, estatu bat baino gehiagotakoak diren hizkuntza-komunitateak (katalanena eta euskaldunena adibide nabarmenak dira) behar bezala eta metodologia berdina nola aztertu jakitea izan da. Gainera, arazoa areagotu egiten da, izan ere bi komunitate horiek Estatuaren barruan banaturik baitaude.

Hori dela eta, EAE eta Nafarroan datu-bilketa batera egin da. Katalanarekin, halaber, lau zati egin dira Espainian: Katalunia, Valentziako Elkartea, Balear Irlak eta Aragoi. Noski, gero denak bat eginda aztertuko dira, baina beharrezko datuen multzoa gehiegizkoa da, seguru asko, pertsona bakar batentzat.

Hirugarren arazoa, eskualde jakin batekoak ez diren Europako hizkuntzak behar bezala aztertzea izan da. Horien artean ijitoena, judu-espainiarrena eta yiddisch-a ditugu. Gainera, garbi bereiztu beharra zegoen eskualdeetako eta azken hamarkadetako etorkinen hizkuntzen artean: ongi asko ezagutzen dute arazo hau herritarrek.

Hizkuntzak aztertzeko irizpideak

Datuak biltzea ez da bibliografiaren azterketan amaitzen. Ez horixe. Ikerketa hainbat mailatan darabitu aurrera. Kasu bakoitzean (45 dira guztira), alde aurretik, eskura dagoen bibliografia aztertzen da; berri-emaile bakoitzarentzat, gehienetan unibertsitatekoa, galdera-sorta sakon bat dugu eta bigarren galdera-sorta bat ere bada, aginpidea duten administrazioentzat. Hirugarren galdeketa bat, hainbat lanbidetako zenbait lekukok betetzeko da. 8 kasutan, bestalde, kasuan kasuko hizkuntzako 300 hiztunen artean banatu dira inkesta batzuk. Gainera, estatuen hizkuntza-politikari buruzko datuak eta adierazpenak eskatu ditugu EEEko estatukideen gobernuetan.

Inkestak oso leku ezberdinetan jaso dira, baina gehienetan datu objektibo gutxi duten eskualdeak aukeratu ditugu. Gauzak horrela, datozen hilabeteetan Aragoiko ekialdeko egoera, Sardinia, Corsikakoa, Alemaniako sorbioena, Alsaziakoa, Bretainiakoa, Eskoziakoa eta Galiziakoa aztertuko ditugu. Guzti honen helburua hizkuntza hauek zenbateraino erabiltzen diren jakitea baino gehiago, hizkuntzarekiko jarrera, diglosiaren zenbaterainokoa eta belaunaldien arteko jarraipenean eragiten dutenak identifikatzea da.

Beraz, kopuruak baino, hizkuntzaz kanpoko zenbait aldagai aztertu nahi dugu: ekonomia, gizartea, politika, demografia..., behin eta berriz eta modu beretsuan gehienetan, ia hizkuntza denetan eragiten dutelako. Seguru asko honako hau ikusiko dugu: bere lurraldean erakundeek onartzen duten hizkuntzak -esate baterako katalana eta euskara, mugaz hegoaldean- aurkako egoerari aurre egiteko gauza izango direla. Baina, jakina, ez da bidezkora eta ezin dut emaitzarik aurreratu.

Galdera-sorten bidez datuak jaso ondoren, era askotako informazioa lortzea espero dugu, eta horrekin, pertsona eta erakunde berezitasunak ezagutu ahal izango ditugu hainbat iturri alderatu ondoren. Sistemari buruzko ebaluaketa

egiteko goizegi bada ere, esparru zabalak bildu nahi zituzten lehenagoko lanetan izandako giza-akatsak asko ez errepikatzea espero dugu.

Inkesta egiteko aukeratutako estatuen artean, Grezia kanpoan utzi behar izan dugu. Bertan Bulgaria, Mazedonia, Albania, Errumania eta Turkiako hizkuntzak dituzten gutxiengoak daudela kontuan izanik, baten batek harrigarria dela pentsa dezake. Baina badirudi hizkuntza-errepresio handia jasaten ari direla, (guk geuk gezurtatzea nahi genuke), eta hala balitz, herritarren artean datuak biltzea oso zaila izango litzateke. Egia esanda, esku artean dugun

informazioa, zientzia aldetik baliozko informazioa, ez da osoa, eta hori kasurik onenean...

Europako hizkuntzekiko jarrera, diglosiaren zenbaterainokoa eta belaunaldien arteko jarraipenean eragiten dutenak identifikatzea da egitasmoaren helburua

Geroak du hizpidea

Azken finean, Europako politikariak eta goi-mailako funtzionarioak benetako egoeraz jabetu daitezen nahi dugu, gai horiekiko informazioa ezezaguna eta nahita nahastutakoa izaten baita. Europako hizkuntzen mosaikoa hor dago: kontua da mosaiko hori onar dadin lortzea, eta horretarako, politika eta administrazioeko egiturak egokitu egin beharko dira, mosaikoak osorik iraun,

sendotu eta, era guztietako mugen gainetik, Europari aberastasun guztia eman diezaion.

Miquel Strubell i Trueta
Kataluniako Soziolinguistika Institutuko zuzendaria

Modernizazioaren erronka

Administrazioaren eraberritzea iraganean

Ez dira atzo goizekoak Administrazioaren eraberritze sakonaren beharra aldarrikatzen duten ahotsak. Duela hogeita hamar bat urte ere, baziren, izan, gure ingurumarian, ahobete eta adorez defendatzen zutenak sasoi hartako Administrazioak erreforma-ikutu batzuk behar zituela, zegozkion egitekoak behar bezala burutu ahal izateko. Esan eta egin. "Arbitrista" haiek aldaketa-saio batzuk bultzatu zituzten Administrazioaren zenbait esparru eta arlotan, iharduera publikoaren itxurak hobetzeko asmo txalogarriaz, zalantzarik gabe. Beste kontu bat da ahalegin horiek eman zuten fruitua; izan ere, erratzeko beldurrik gabe esan baitaiteke 50. eta 60. hamarkadetakoa eraldaketa-saiook, orohar, ez zutela arrakasta gehiegirik lortu.

Egungo Administrazioaren eraberritzearen berpizkundea: modernizazioa

Administrazioaren agintarien amets eta asmo premiazkoe-netatik zenbait urtetan nahiko urrun izan ondoren, badirudi azken boladan Europako mendebal-laterrietan indarberri-tuta agertu zaigula, osteria ere, Administrazioa eraberritzearen inguruko diskurtsoa. Ezagunak dira oso M. Thatcher-ek Britainia Haundian bultzatutako eraldaketa-plan ospetsu askoak. Hain zabalkunde eta entzute bizia ezagutu ez duten arren, Europako beste inguru batzuetan ere izan dira horrelakoak: Belgika, Holanda eta Danimarkan, esaterako.

Ikus daitekeenez, bada, modan jarri zaigu berriro ere, aspalditik erdi itzalita genuen Administrazioaren eraberritzeari buruzko mezua; hain zuzen ere, azken denboraldian Europako sartaldeko lurraldeetan barrena nungura entzun dezakeguna. Ez dago argi, deus ere, aize-dunbada berpiztu hau, moda gehienekin gertatu ohi denez, funtsik gabeko kapritxo hutsaren ondorio soila den ala, aitzitik, geroz eta era arduragarriagoan inguratzen ari zaigun larrialdi ekonomikoaren eragin alboraezina.

Dena den, zalantzarako tokirik gabe baieztatu dezakegu eraberritzearen aldeko olatu berri hau etorri datorkigula nahitaez; baita Administrazioaren esparruan dihardugunoi indar ezin handiago batez etorri ere.

Modernizazioaren esanahia

Administrazioaren eraberritzeari buruzko mezu gaurkutu hau jantzi desberdinez apainduta datorkigu. Arloko teorio-koek, bertan behera utziak dituzte jada iraganean egitasmo mota hauek izendatzeko erabili ohi zituzten "eraldaketa" eta antzirudiko espresibideak, euren ordean, "modernizazioa" hitzaren erabilera proposatu eta bultzatzen dutelarik. Aldaketa semantiko honek, ordea, badu sakonean arrazoi mamitsurik: ez da azal hutsean agor-

tzen. Hitz berri honen erabilera suspertuz adierazi nahi dena, honako hau da: iraunkorra izan nahi izanez gero, Administrazioaren eraberritzea ez da konformatu behar, orain arte uste bezala, Administrazioaren eraketan itxurazko ikutu bakan batzuk sartzearekin; aitzitik, antolakuntza publikoaren erroetara jo behar du, eta bere oinarri eta zutabeak sakonetik aldatzen saiatu, etorkizuneko Administrazioa goitik eta behera berriztatutako pilarriz bultzatu gaituz. Berriztatze sakon honetan, Administrazioaren zuzenbidearekiko menpekotasunaren printzipioa litzateke ezabatu beharreko arerio nagusia, printzipio hori omen baita Administrazioak eraginkortasunez ihardun ahal izatea eragozten duen oztopo nagusia; horren ondoren, herritarrei ematen zaizkien zerbitzuen kalitatea hobetzea litzateke lortu beharreko jomuga, xede edo helbururik garrantzitsuenak.

Modernizazioaren aldekoen aburuz, beraz, berriztatze-prozesuaren ondorioz legearen katigu izateagatik bere egitekoak behar bezala betetzen ez dituen Administrazioa, Administrazio esku-aske, arin, malgu eta eraginkor bilakatuko litzateke; hots, herritarrei kalitate handieneko zerbitzuak eskeintzen dizkien Administrazio bat alegia.

Modernizazioa eta Administrazio-prozedurako lege berria

Beste modu batera ezin izan zitekeen, gure laterrian ere bete-betean sartuta daukagu modernizazioaren kontu hau. Eta paradajikoa bada ere, lege bat izan da, tresna juridiko bat alegia, jatorriz, behintzat, Administrazioaren zuzenbidearekiko menpekotasuna puskatzera zuzenduriko mugimendua gure artean bideratzeko aukeratu dena. Eta ez nolanahiko

legea gainera, Administrazioaren lotura eta prozedurak finkatu behar dituen legea baizik. Zertan esanik ez dago joera horrek kontraesan nabari bat barneratzen duela. Pakea arimak erabiliaz lortu nahi izatearen antzeko zerbaite. Lege berriak, ordea, bere zioen adierazpenean teknika burokratikoak gainditutzat jotzen baldin baditu ere, ez du ausardia nahikorik Administrazioaren orain arteko ezaugarriak errotuenak baztertzeko. Haatik, erdibidean gelditzen da: nahi eta ezineko egoera antzeko batean. Borondatea ba omen du Administrazioaren iharduera sustraia eraldatzeko baina, sarritan gertatu ohi denez, ez du bere artikuludian gurari hori hezur-mamitzeko adina neurri hartzen. Gaurko, beraz, haridura besterik ez du sortu. Eta haserre ugari inguru askotan, bere jarrera eklektiko hori dela eta, inor asetzen ez duelako.

Ea, bada, etorkizunean zer ematen digun.

Josu Erkoreka
HAEEko idazkari nagusia

Lege berriak teknika burokratikoak gainditutzat jotzen baldin baditu ere, ez du ausardia nahikorik Administrazioaren orain arteko ezaugarriak errotuenak baztertzeko

Aurreko irailean hitzaldi-sorta bat egin zen Bilbon HAEEn hamargarren urteurrena ospatzeko. Bertan izan ziren zenbait hizlari ospetsuri galdera bikoitza egin genion Euskal Herriko etorkizunaren inguruan:

1 Ondorengo urteetan zeintzuk izango dira euskal gizartearen egituraren oinarritzko elementuak?

2 Zein eginkizun izango du Euskadik Europan 2000. urtean?

Guido Brunner Alemaniako diplomatikoa:

1 Nire ustez, elementurik aipagarrienak tradizioa eta modernitatearen arteko erlazioak izango dira. Argi dago, epe laburrera, mugikortasun eta konpetitibitatearen oinarritutako batasun europarrera abiatuko garela, eta ibilaldi horretan, euskal gizarteak bere kultura eta ohiturak Europako pentsamolde berrira egokitu beharko dituela.

2 Euskal Herriko etorkizunari buruz baikor naizela esan behar dut: ekonomiaren errekonstruzioa eta industriaren garapena ezin egon daitezke oso urrun, eta aurrerabide horien ardatz nagusia langileen prestakuntza izango da; hortik etorriko dira garrantzi handiko inbertsio berriak Euskadira. Bestalde, Euskal Herrian bakea lortzen denean, herriarenganako konfidantza berreskuratuko da, eta, horren ondorioz, gizartearen eta ekonomiaren egoera aurrerapen nabariak ikusiko ditugu. Euskal Herriak, zorionez, dagokion tokia beteko du Europako Batasunean.

Josep Antoni Duran i Lleida Nazioarteko demokristauen lehendakariordea:

1 Ekonomiari dagokionez, Euskal Herrian, Europa osoan bezalaxe, langabezia izango da etorkizuna baldintzatuko duen elementu nagusia. Horiek horrela, Ongizate Sozialaren Estatua izeneko eta herritarren eskubideen defentsa izango dira, etorkizunean, bide horretarako akuilu eta eragile. Euskal Herriko gizarte berritu bidean, bestalde, ezinbestekoa iruditzen zait bake soziala lortzea: terrorismoa desagertzea ezinbestean ekarri behar duen bakea, alegia.

2 Politika aldetik, Euskal Herriak autogobernu-maila handiagoa lortzea espero dut. Era berean, Kataluniak zein Euskadik, Europako eszenatoki berri horretan, gero eta garrantzi eta toki handiagoa izango dituztelakoan nago. Hala ere, argi eta garbi esan behar da bi herrialdeek arazo handiak izango dituztela Europaren eraikuntzan parte hartzean.

Jean Haritschelhar Euskaltzainburua:

1 Nire ustez, behar-beharrezkoa izango da euskara toki guztietan sartzea: administrazioan, komunikabideetan, irakaskuntzan; euskarak lanerako hizkuntza izan behar du. Ondo da ikastolan euskara ikastea, baina gero erabiltzen ez bada... Gauzak egin behar dira, legeak bete; Euskal Herriko bi hizkuntzek beren tokia dute. Ez dugu diglosian egon behar: elebitasuna lortu behar da.

2 Euskadik emanen du, bai, bere nota Europako sinfonia horretan, eta, hizkuntzari buruz, pentsatzen dut Europa ez dela hizkuntza bakar batekin sekulan geldituko. Europak bere lurraldean dituen frantsesa, espainola, italiara, alemana, ingelesa... behar ditu eta, denbora berean, uste dut Europak beste hizkuntza xumeago batzuk bultzatuko dituela, eta baita euskara ere. Europarekin aise suertu gehiago dugu, nire ustez, batzuk Frantziarekin eta beste batzuk Espainiarekin baino.

José Antonio Ardanza Euskal Autonomi Elkarteko lehendakaria:

1 Ondorengo urteetan, nire ustez, bi ezaugarri nabarmenduko dute euskal gizartearen lehenengoak ekonomiarekin du zerikusia, eta bigarrenak gure herri-izaerarekin. Gure ekonomia krisialdi larrian murgildurik dago, eta, horren ondorioz, Euskadiko langabezia -eta horrek gazteenei dakarkien ondorio gaiztoa- bidelagun izango dugu datozen urteetan ere. Arazo hau da eta izango da gure ahaleginik handienak eskatuko dituen.

Era berean, herri bezala, gure etorkizuna ziurtatu beharra daukagu Europan. Eta eginkizun honetan helburuak argi daudela uste dut: demokratikoki, demokraziaren arauak jarraituz, burujabetzaren alde lan egitea. Eta, une honetan, autogobernu-nahia betetzen joateko lagungarri den neurrian eta euskaldunontzat ongizatea eta aurrerapena lortzeko tresna bat den aldetik, premiazkoa eta larria iruditzen zait Gernikako Estatutuaren garapenaren inguruko istilua egoki eta azkar konpontzea.

2 2000. urterako, Europan buru-belarri sartuta ikusten dut Euskadi. Eta egoera horrek bi eginkizun nagusi ezartzen dizkigu. Lehenengoa, zabaltzea: gure ateak irekitzea, Europan zehar zer dabilen ikustea, ikastea, geureganatzea. Puntan egotea eta puntuak izatea. Era berean, geureari eustea dagokigu: gure izaera gordetzea, gure hizkuntza zaindu, erabili eta zabaltzea, eta gure berezitasuna eskaintzea; izan ere, Europak bildu eta babestu egin behar baititu bere baitan gorderik dauden errealitate aberats eta ezberdinak.

Idazkera- -liburua

ZUBIMENDI, J.R.
ESNAL, P.
Kultura Saila,
Gasteiz 1993.
318 or.

Eskuliburu honen helburuak, didaktikotasunaren aldetik, kazetaritza arloko euskararen eredu finkatu eta zedarritzea dira; eta, bide batez, euskara lantzeko laguntza eskaintzea kazetarigai eta kazetariei, idazleez ere ahaztu gabe.

Idazkera-liburu arin, atsegin eta erabilgarri hau idazteko orduan, irizpide nagusi bat izan dute egileek bidelagun: komunikagarritasuna; eta horrekin batera komunikabideetan ezinbestekoa den ulergarritasuna. Liburuaren orrialdeetan ahoskera, ortografia, hita-noa, tipografia, zuzenketa-markak eta kazetaritzaren bestelako baliabideak aurkitu ahal izango ditu irakurleak.

I. Jardunaldiak Soziolinguistikaz

Bilboko Udaleko
Kultura eta Turismo
Saileko Euskara
Zerbitzua
Bilbo, 1992.
341 or.

Hona hemen 1992ko apirilaren 28tik ekainaren 4era bitartean antolatutako "I. Jardunaldiak Soziolinguistikaz"en izenburupean aurkeztutako hitzaldiez osatutako liburua.

Bertako artikuluen zentzuetan nabarmentzen zaigu Bilbo hiria eginkizuna euskararen normalizazio-bidean. Egia esan, euskara moduko hizkuntza minorizatu (ez minoritario) batentzat Bilboko bizitzan esparru eta funtzio berriak zabaltzea eta irabaztea aurrerapen itzela litzateke.

Liburu honetan, beraz, euskararen egoeraren erretratu fidagarria lortu asmotan, Administrazioaren eta mugimendu sozialen hainbat iritzi eta esperientziaren berri jasotzeko aukera izango da.

Hizkuntza zuzen erabiltzeko arau eta proposamen- -bilduma

HABE; LOPETEGI, E.
Kultura Saila,
Gasteiz 1993.
276 or.

Lan-arloak lan-arlo, euskal idazle eta hiztunak makina bat kezka eta hutsunerekin egiten du topo bere eginkizunetan. Euskal kazetariak bere eguneroko ihardunean "hizkuntza sortzen" du etengabe, eta horrek, bai ahoz bai idatziz, ustegabeko eta buruhausteak ekartzen dizkio. Liburu honetan Euskaltzaindiak edo kasu kasuko erakunde gaituek agindu, proposatu eta kaleratu dituzten arau, gomendio eta erabakiak bildu ditu egileak, ondorengoak, besteak beste, landuz: ortografia, puntuazio-markak, zenbakien idazkera, laburtzapenak, deklinabidea, leku-izenak, lexikoa, joskera, aditza, e.a.

ALE 11-12 Euskara batuaz

AEK, 1993.
181 or.

1994ean 25 urte beteko dira euskara batua finkatzeko oinarriak jarri zirenetik. AEKko bildumaren ale honetan Txillardegi, Kintanak, Miren Azkaratek, Xabier Mendigurenek, Roman Berriozabalek eta beste horrenbeste adituek euskara batuaren inguruko zenbait esparru dituzte mintzagai. Hona, jarraian, jorratutako arlo horietako batzuk: helduen alfabetatzea eta euskalduntzea, zientzia, komunikabideak, Administrazioa, irakaskuntza, eliza katolikoa, e.a.

Evaluations de l'action des pouvoirs publics

MONNIER, E.
Economica,
Paris, 1992.
245 or.

Ekintzak ebaluatzearen inguruko ikerlanak gero eta ugariagoak dira Europa osoan barrena; botere publikoak ere horretaz jabetu eta lanean hasi dira ekintza publikoen emaitza

onak edota ondorio txarrak ezagutu ahal izateko. Gaur egun, hainbat bide dago botere publikoek hartutako erabakien egokitasuna eta eraginkortasuna aztertu eta neurtzeko. Liburuaren egileak, bide guzti horien artean, honako hau proposatzen digu: ebaluazio anitza. Ebaluazio-mota hau ezagutzea interesgarria da zientzia politiko eta administratiboan, soziologiaren eta ekonomia publikoaren arloan diharduten guztientzat.

Emakumea: sexua ala generoa?

ARRIZABALAGA, J.
CARBONELL, A.
UEUren Filosofia
Saila 1993.
113 or.

Zorionez, gaur egun, emakumea kulturaren munduan berari dagokion tokia lortzen ari da. Jakina da emakumearen presentzia hori gero eta nabarmenagoa eta sendoagoa dela; alabaina, jakina da, baita ere, mundu horretan sartzeko, beste zenbait esparrutan bezala, eta gero eta gorago dauden mailak lortzeko, gizona bezala egin behar dituen ahaleginak bikoiztu egiten zaizkiola emakumeari. UEUK 1991n Iruñean emakumeari buruz antolatutako hitzaldiak biltzen dira liburu honetan. Izan dadila bere irakurketa hausnarketa sakonerako bidea.

Comentario a la Ley 30/1992...

Lehendakaritza, Araubide
Juridiko eta Autonomi
Garapenerako Saila
Gasteiz, 1993
551 or.

Herri-administrazioen Lege-ihardunbidearen eta Guztientzako Administrazio-ihardunbidearen Legeak aldaketa nabarmenak ekarri ditu, batez ere herri-administrazioen esparruan. Jurisprudentziarik ezan eta Legea behar bezala interpretatu behar zela ikusirik, Gobernu-Kontseiluak Lege horrek EAEko Administrazioan zer-nolako eragina izan dezakeen aztertzeko eskatu zion lan hau burutu duen Sailari. Gure Administrazioako adituek prestatutako liburu hau ikerketa eta hausnarketa askoren emaitza da eta bere balioa zientifikotasunean baino orrialdi bakoitzari darion praktikotasunean datza.

Hitz gezidunak

Eroaleak	Zer gaurak?	Ogi egilea	Kryptona	Naf. Etxaurrea
Odezkia	Antzerki motak	Egon zaitze	Giza iturako autonomia	Kasik
Uretako animalia				Ez eme
Emakume erakunde				Mozkorrak
				Röntgen
				Beteak
Amerizioa	Gezia			
Mostaza	Metaketa			
			Desertako ur-toki	
			Azkenekoa	
Alderdi troskista		Noka, zuen		
Suari elazio		Zoratu		
	Egile atzirkia		Eguna	
	Jakintsua		Nafarroako hiria	
Amazulo	Eserleku			Azala
	Ahula			
			Aluminioa	
			Uranioa	
Ordots			Ezeita	
Ahituak			Portu	
			Azido mota ezaguna	Kontsonantea
				Entzun!
Ate, hitz elkar.		Detekta- gailua		
Aldrebes!		Lehen eta azkenekoa		
		Posa husta		
		Kontsonantea		
Itxura			Gipuzkoako herria	

LUMA

Euskararen inguruko zenbait telefono

- AEK: 94/424 17 10
- Argia: 943/37 15 45
- EIZIE: 943/42 91 66
- EKB: 943/45 51 22
- Euskal Herrian Euskaraz: 943/27 82 69
- Euskal Irrati Telebista (EITB): 94/681 66 00
- Euskal Kulturaren Erakundea: 07-33-59 93 25 25
- Euskaldunon Egunkaria: 943/37 15 45
- Euskaltzaindia: 94/415 81 55
- HABE: 943/42 91 20
- Helduen Euskalduntzerako Euskaltegia (HEI): 948/17 76 70-54
- Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundea (IVAP): 945/24 53 00
- Hizkuntza Politikarako Idazkaritza Nagusia: 945/18 81 10
- Ikas eta Ari (IKA): 945/28 29 22-44
- IRALE: 945/27 44 00
- Itzulpen Zerbitzu Ofiziala (IZO): 945/22 52 50
- Kultura Saila: 945/18 94 64
- Nafarroako Hizkuntza Politikarako Zuzendaritza Nagusia: 948/10 71 84
- UZEI: 943/42 98 38

Galdetara - sorta

1 Zein egunetan sartu zen indarrean Maastricht-eko Ituna?

A 92-10-01

B 93-01-01

C 93-11-01

D oraindik ez da indarrean sartu

2 Euskarari buruzko lehen gramatika eta hiztegia nork eginda argitaratu ziren?

A Manuel Larramendik

B Louis Lucien Bonapartek

C Peñafloredako konteak

D Guillermo Humboldt

3 Nor izan zen Euskaltzaindikoko lehen euskaltzainburua?

A Resurrección María Azkue

B Arturo Campión

C Ramón Menéndez Pidal

D Odón Apraiz

4 Juan Oiarzabal gasteiztarra zer dela eta dugu ezagun aurten?

A Planeta sarian finalista izan delako

B Everesteko tontorrean izan delako

C Bizikletan munduari itzulua emateagatik

D Almodovarren filme batean aktore lanetan aritzeagatik

5 Espainiako zein filme saiatuko da Oscarra lortzen datorren ekitaldian?

A La madre muerta

B Kika

C Jamón, jamón

D Belle époque

6 Galizian izandako azken hauteskunde autonomikoetan, zein

izan da hirugarren alderdia botoei dagokien?

A Unidad Celta

B Partido Socialista Obrero Español

C Izquierda Unida

D Bloque Nacionalista Gallego

7 Nafarroako zein herritan eman zitzaion lur Gayarre tenore ospetsuari?

A Isaban

B Erronkarin

C Aoizen

D Elizondon

8 Arantzazuko basilikako arkitektoetako bati eta santutegia zaintzen duten Andre Mariaren erlijio-ordenari gagozkiola, zein da aukera egokia?

A Elorrión

B Durangon

C Abadiñon

D Zornotzan

A Luis Laorga-Kaputxinoak

B Eduardo Txillida-Jesuitak

C Javier Saiz de Oiza-Frantziskotarrak

D Jorge Oteiza-Beneditarak

9 Hil berri zaigu Severo Ochoa. Zer ikertzen aritu zen bizitza osoan?

A Fisika nuklearra

B Biokimika

C Astronomia

D Zibernetika

10 Non jaio zen Balentin Berrio-Otxoa

A Elorrión

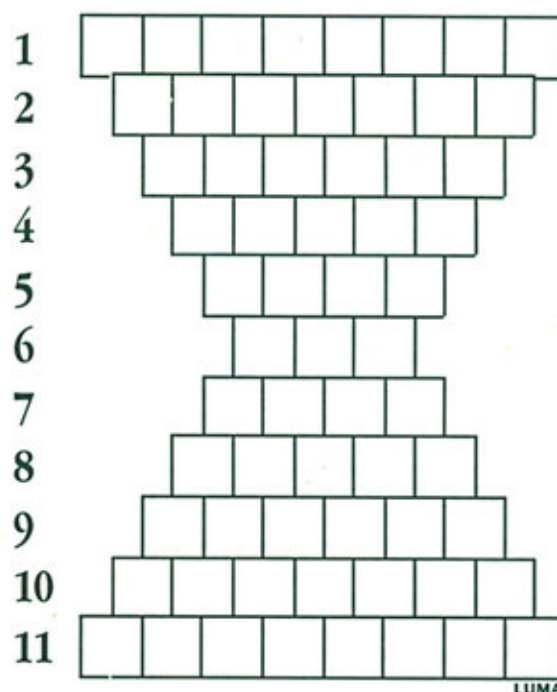
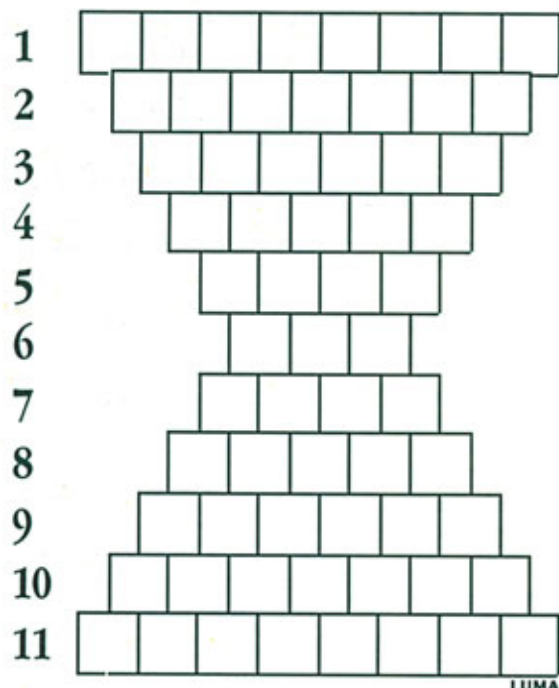
B Durangon

C Abadiñon

D Zornotzan

Goitibehera

Aurkitu beharreko hitz bakoitza letra gehiago edo gutxiago duen aurreko edo ondorengo hitzaren anagrama da. Zer da anagrama bat? Hitz baten letrak beste era batera ordenatu ondoren lorturiko hitza: naiz/zain/zina.

1. Aitzinsolasa, hitzaurrea. 2. Iparraldeko ozeanoa.
3. Jaurtiketak. 4. Bizkaieraz, ikuilua. 5. Ale landarea.
6. Garai. 7. Goiti, goi aldera. 8. Iragan. 9. Garbiro.
10. Garraiatze. 11. Ipar Euskal Herrian, gorriska.

1. Ertza. 2. Zer egitera? 3. Eskoba, isatsa. 4. Zura mozteko tresna. 5. Kolore ilun. 6. Areago. 7. Zuhaitz mota.
8. Antolatu. 9. Nafarroako hegoaldeko hiria. 10. Ikertu.
11. Atzean geratu.

Soluzioak

11 A T Z E R A T U
10 A Z T E R T U
9 T U T E R A
8 E R A T U
7 A R T E
6 A R E
5 A R R E
4 Z E R R A
3 E R R A T Z
2 Z E R T A R A
1 B A Z T E R R A

11 G O R R A I L A
10 G A R R A I O
9 A R G I R O
8 I G A R O
7 G O R A
6 A R O
5 A R T O
4 K O R T A
3 T I R O A K
2 A R T I K O A
1 A T A R I K O A

● A N T Z A ● A I A
● A L U ● A R I N D U
● A T A ● R A D A R
● A K I T U A K ● R
● A K E T Z ● U K A
● A M A K O I A ● A L
● J A R L E K U ●
● K E ● L E ● D A T A
● L K I ● Z I N A N
● Z I A P E ● O A S I
● A M ● D A R D O A
● E M A K U N D E ● R
● A R R A I N ● A R
● O R D E Z K A R I A
● E ● Z ● O ● K ● L

Goitibehera

Galdere - sorta
0c/ea/0A/0B/0D/0E/0C/0B/0A.

Hitz gezidunak

**Edozein
Larrialditarako
Telefonoa**

088

S.O.S. DEIAK

EUSKO JAURLARITZA
BARNE SAILA

GOBIERNO VASCO
DPTO. DE INTERIOR

ADMINISTRAZIOA EUSKARAZ

IVAP

HERRI ARDURALARITZAREN
EUSKAL ERAKUNDEA

Estatuaren Autonomak

Zorionak eta urte berri on

* * * * *

ADMINISTRAZIO IDAZKIAK

1 Ondorengo testuan bilera baten zenbait zehaztasun jasotzen dira:

- Zein batzorde bilduko den
- Nolako bilera egin behar duen
- Non eta noiz egingo den

Antola ezazu beste era batera informazioa, artikuluan irakurri dituzun gomendioen arabera.

HAEEko koordinaketa-batzordeko idazkariak dei egiten die kideei datorren ostiralean, 1994eko otsailaren 18an, goizeko 12:00etan, erakunde honen egoitzan egingo den bilera berezira joateko.

2 Demagun batzorde horretako idazkaria zarela eta bilera-dei bateko gai-zerrenda prestatu behar duzula. Zerrenda hori argiagoa izan dadin, banan-banan eta zenbaki berezituetan jaso nahi dituzu gaiak. Jarraian ematen dizugun testutik atera itzazu bileran aztertu behar diren lau gaiak.

Bilera honetan, aurreko bilerako agiria irakurri eta onartu ondoren, azken bi hilabeteetan zerbitzu bakoitzak burututako ekintzak aztertu eta ondorengoetarako proiektuei buruz eztabaidatuko da, gainerako kideen galderak eta proposamenak ere entzun ahal izango direlarik.

3 1994eko maiatzaren 20an, eguerdian, ohizko bilera egingo du Gasteizko Udaleko Kultura batzordeak Udaletxean, Operaren Lehenengo Hamabostaldia prestatzeko. Bileran, idazkari, alkate eta kulturako zinegotziarekin batera GOIZALDE abesbatzako arduraduna izango da, eta bertan, aurreko agiria irakurri eta onartu ondoren Hamabostaldirako behin-behineko proposamenak eztabaidatuko dira.

Idazkaria zaren aldetik, idatz iezaiozu GOIZALDE abesbatzako arduradunari bileraren berri emanaz (arduradunaren helbidea: Correría kalea 16, 3. 01001 Vitoria-Gasteiz).

A R I K E T A K

L
A
N
E
A
N

E
U
S
K
A
R
A
Z

④ Segidan aginduetan agertu ohi den testu-zatia duzu. Berridatzi zati hori informazioa ordena kronologikoan emanez, eta esaldietan banaturik.

Interesatuak administrazio bidea amaitzen ez duen erabaki honen aurka erreklamatu nahi izanez gero, administrazioarekiko auzi-errekursoaren aurretiko berraztertzeke errekurtoa Euskal Herriko Agintaritzaren Aldizkarian argitaratu egunaren biharamunetik hasi eta hilabete barru aurkeztu behar diote sailburuari.

⑤ Bete itzazu segidako testuaren hutsuneak honako antolatzaile hauez baliatuz:

- indarrean dagoen legediarekin bat etorritz
- geroztik
- indarrez
- gaitetan

- halaber
- atalean jasotzen denez
- honako hau
- ezarritakoari jarraiki
- Beraz

Abenduaren 18ko 3/1979 Lege Organikoaz onartu zen Autonomi Estatutua, eta beronen 10.30, Euskal Autonomi Elkartek esku oso-osoa du industri

....., 25eko 275/1986 Dekretuaz arautu egin ziren industriaren kalitateari eta segurtasunari buruzko alderdiak.

....., Dekretu horren, Industri Administrazioiko Zuzendaritzak zenbait aparailu-motaren erregistroa burutu zuen, arautegi teknikoek eta berauen garapenerako xedapenek

....., eta herritarrak jakinaren gainean jartzeko,

ERABAKI DUT:

Bakarra.- Eraskinean ageri diren aparailu-motaren erregistroa argitara ematea.

A R I K E T A K

⑥ Bilatu aurreko testuko antolatzaileon baliokideak:

- 1 Indarrean dagoen legediarekin bat etorritz:
- 2 Dekretu horren indarrez:
- 3 Industri gaietan:
- 3 Halaber:
- 4 Atalean jasotzen denez:
- 5 Xedapenek ezarritakoari jarraiki:
- 6 Beraz:

⑦ Irakurri berriro bigarren ariketako testua, eta adierazi gezi baten bidez antolatzaileon balioa:

Legediarekin bat etorritz	Ondoren datorren mezuaren erreferentzia
Geroztik	Azaldutako arrazoien ondorioa adieraztea
Industri gaietan	Ekintzak ordena kronologikoan jartzea
Eta beronen (atalean)	Maila bereko bi arrazoiren zubia
Honako hau	Bi ekintzen parekotasuna aitortzea
Beraz	Hitz-gaia kokatzea
Halaber	Lehenago emandako mezuaren erreferentzia

G R A M A T I K A

- ⑧ Gaur egun, gure gizartean hizkuntza berrienganako zaletasuna gero eta hedatuago ukaezina da. Ezin uka daiteke, era berean, hizkuntza berri horiek ikastea oso lagungarri gertatzen guri. Ez pentsa, ordea, kanpoko hizkuntzak ikastea horren erraza Ez da egia hizkuntza bat egun batetik bestera ikas; baina horrek ez du esan nahi hori egiteko urteak eta urteak behar , ez horixe. Ez ahaztu, bestalde, hizkuntza berri bat behar bezala menperatzeak ahalegin handiak eskatzen beti.

S O L U Z I O A K

- 1 Honen bidez, HAEEko koordinaketa-batzordeko bilera berezira dei egiten dizut:
Eguna: 1994-02-18 (ostirala)
Ordua: 12:00
Tokia: HAEE (Adriano VI 20, Vitoria-Gasteiz)

- 2 Aztergaiak:
1. Aurreko bilerako agiria irakurri eta onestea.
2. Azken bi hilabeteetan zerbitzu bakoitzak burututako lanak aztertzea.
3. Ondorengo hilabeteetarako proiektuei buruz eztabaidatzea.
4. Eskariak eta galderak.

- 4 Erabaki honek ez du administrazio bidea amaitzen. Inork erreklamatzekotan, erabakia berraztertzeke errekurtsioa aurkeztu behar dio sailburuari honako epe honetan: erabakia Euskal Herriko Agintaritzaren Aldizkarian argitaratu egunaren biharamunetik hasi eta hilabete barru. Errekurtso horrez gain eta ondoren administrazioarekiko errekurtsioa ere aurkeztu ahal du.

- 5 Abenduaren 18ko 3/1979 Lege Organikoaz onartu zen Autonomi Estatutua, eta beronen 10.30 atalean jasotzen denez, Euskal Autonomi Elkarteak esku oso-oso du industri gaietan.
Geroztik, 25eko 275/1986 Dekretuaz arautu egin ziren industriaren kalitateari eta segurtasunari buruzko alderdiak.
Halaber, Dekretu horren indarrez, Industri Administrazioako Zuzendaritzak zenbait aparailu-motaren erregistroa burutu zuen, arautegi teknikoei eta berauen garapenerako xedapenek ezarritakoari jarraiki.
Beraz, indarrean dagoen legediarekin bat etorritik eta herritarrek jakinaren gainean jartzeko, honako hau.

ERABAKI DUT:

Bakarra.- Eraskinean ageri diren aparailu-motaren erregistroa argitara ematea.

- 6 1 Indarrean dagoen legediarekin bat etorritik: indarrean dagoen legediarekin bat, indarreango legediarekin bat, zutik dirauen legediarekin bat...
2 Dekretu horren indarrez: Dekretu horren aginduz, Dekretu hori betez ...
3 Industri gaietan: industri gaiet dagokienean, ...
3 Halaber: era berean, aldi berean, modu berean, orobat, baita ere, ...
4 Atalean jasotzen denez: jasotzen den bezala, jasotzen den legez, jasotzen denaren arabera, ...
5 Xedapenek ezarritakoari jarraiki.: ezarritakoari atxikiz, ezarritakoaren arabera, ...
6 Beraz: horiek horrela, horiek horrela direlarik, gauzak horrela, ondorioz, horrenbestez, hori dela (horiek direla) eta, horrela bada, horregatik, ...

- 8 Gaur egun, gure gizartean hizkuntza berrienganako zaletasuna gero eta hedatuago dagoela ukacina da. Ezin uka daiteke, era berean, hizkuntza berri horiek ikastea oso lagungarri gertatzen zaigula guri. Ez pentsa, ordea, kanpoko hizkuntzak ikastea horren erraza denik. Ez da egia hizkuntza bat egun batetik bestera ikas daitekeela; baina horrek ez du esan nahi hori egiteko urteak eta urteak behar direnik, ez horixe. Ez ahaztu, bestalde, hizkuntza berri bat behar bezala menperatzeak ahalegin handiak eskatzen dituela beti.